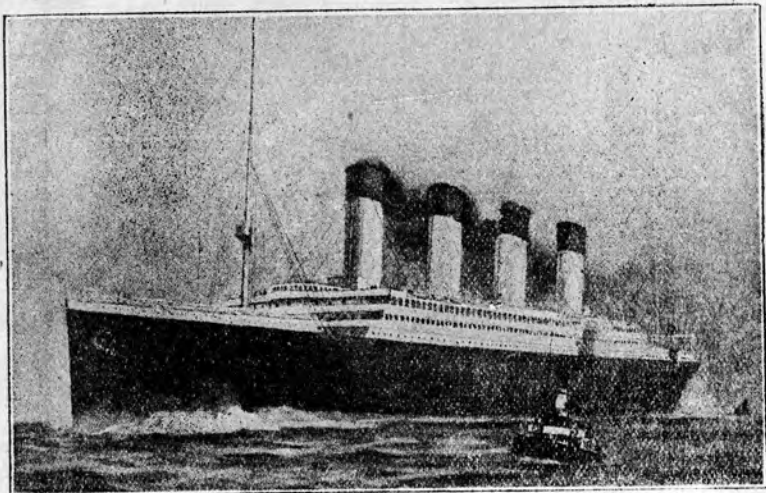

No. 59

Mars

1913.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

Seiler

OCEANIC.....Onsdag 12te Mars
 LAURENTIC.....Torsdag 13de Mars
 BALTIC.....Torsdag 20de Mars
 MAJESTIC.....Onsdag 26de Mars
 MEGANTIC.....Torsdag 27de Mars
 ADRIATIC.....Lørdag 29de Mars
 CELTIC.....Torsdag 3die April
 OCEANIC.....Lørdag 5te April
 LAURENTIC.....Torsdag 10de April
 OLYMPIC.....Lørdag 12te April

Seiler:

CEDRIC.....Lørdag 12te April
 BALTIC.....Torsdag 17de April
 CYMRIC.....Tirsdag 22de April
 ADRIATIC.....Torsdag 24de April
 OCEANIC.....Lørdag 26de April
 MEGANTIC.....Lørdag 26de April
 CELTIC.....Torsdag 1ste Maj
 OLYMPIC.....Lørdag 3die Mai
 TEUTONIC.....Lørdag 3die Mai
 CEDRIC.....Torsdag 8de Mai

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rumets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Billetpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE,

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

MUSIC

For one and all, for Church and Home, in Solo, Duet or Church Arrangement; with Norwegian or English Text, also instrumental music.

Send for Catalogue "D".

JOHN SETHER JR.

520 2nd Ave. So., Minneapolis, Minn.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 59, Mars, 1913.

	Side.
Fædrelandshymne. John Gregor	177
Mor. Torgeir Magstad	178
Bygdelagsbevægelsen i Amerika. Julius B. Baumann. 179	
Houston County, Minnesota. O. H. Dahle	181
Gammeldage farmredskaber og farming. P. T. P. Ederklep	188
Det fortryllede fjeldvand. Dr. O. E. Hagen	194
De første som udvandrede fra Tunhovdbygden. Herbjørn H. Strøm	224
Rafter og Rafting paa Wisconsinfloden i gamle dage. Pastor Adolph Bredesen	227
Smaastykker	234

Vi tillader os at kalde vore læsers opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle sammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

Samband.

No. 59

Mars

1913

Fædrelandshymne.

Hvor mange er de minder, længsler vover,
 Som i vor sjæl faar mæle, — jubler, toner
 Med trøst og fred
 Bed tanken paa vort land?
 Du Gud kun ved;
 De er som havets sand,
 De aldrig tælles fan.

Du dyre land! — Der hviler vore fædre;
 For os de stred, -- dem vil vi minde, hædre.
 De viet har
 Hver plet og fjeld og hav,
 Hver mor og far
 Fra arildstiden af,
 Og fædreland os gav.

Du land, vort land, vort fædreland i Norden,
 Du, skjønne Norge! Hvor vi end paa jorden
 Nu færdes maa,
 Vi jubler høit dit navn.
 Maa dig vi naa, —
 Og bugges i din favn
 Vor glæde og vort — favn.

Fort Ransom, N. Dak.

John Gregor.

Mor.

Mor det er eit lite ord,
Men he'r klang som malm og staalet.
Gjer deg varm um hjarterot
Sennar smil og klang i maalet.
Søprest fyrst i barnaordi,
Er kvar heim eit ljøs paa jordi.

Besle barn i mor sitt fang
Trygt ved hennar hjarta kvile.
Sovnar inn ved bøn og sang,
Naar det vaknar mot det smile.
So fyr barnet vel vil laga
Ljose stunder alle daga.

Eit lite glimt av skaparand
Med sitt ljøs som sol i verdi
Er ei mor med milde hand
For sit barn til ut paa ferdi.
Standi med sin Gud i pakti
Mot all vondskap trutt paa vakti.

Bér i all di ferd paa jord
Mor sitt namn di pris og æra!
Sennar minne sign i ord,
Lev og døy i hennar læra!
Mor du ut i verdi farta
Er di mor med munn og hjarta!

Torgeir Magistad.

Bygdelagsbevægelsen i Amerika.

Av Julius B. Baumann.

Det er med glædelig forbauselse enhver jand nordmann lægger merke til det mægtige opsving norskheden i bort nye hjemland har tat i de sidste aar. Det er med jand fryd, vi ser det norske sprok bane sig vei ind i landets skoler, hvorledes landets biblioteker, det ene efter det andet, indlemmer de norske klassikere i sine hylde, hvorledes norsk musik og norsk sang gives hæderspladsen overalt, hvor jand kultur presteres. Vor norske fædreearv holdes overalt frem for at faa sin hædersplads i det amerikanske samfunds kultur.

Disse glædelige og glimrende resultater hadde vi indtil for faa aar tilbage krediteret tre hovedfaktorer: Kirken (jeg nævner denne først, ikke fordi jeg netop nu er beredt paa at bevise, at dens indflydelse i den antydede retning har vært størst, eller at den har vært den vigtigste faktor i opnaaelsen av de nævnte resultater; men fordi, den var den første institution paa amerikansk grund, der tonede norsk flag og samlede nordmændene under fædreearvens kulturjane), pressen og de norske broderskaps-social- og kulturforeninger.

Disse fik for nogle aar siden en vigtig allieret i en ny nordmannens leder, der puldfelig traadte frem paa skuepladsen: En bonde ifra Baldres i sit eget dalsløres eiendommelige nationale klædedragt og paa sit eget klangfulde bygdemaal kaldte han som en ny Aron sine sambygdinger sammen og manede dem frem til fylkning for bevarelsen av fædrebygdenes minder og sprok og alt, som godt, skjønt og ædelt var i folkarakteren fra den bygd, der hadde frembragt dem og deres fædre. Og ifra alle kanter strømmede de sammen. Og slik braak gjorde de, at alle vesterheimens nordmænd blev opmærksom paa den nye kjæmpe i knebukser og med sølvspendte sko.

Men en ny ide var dermed født til verden og klædt i kjøt og blod. En ny kulturjamlende bevægelse havde tændt sindene.

Folket ifra andre av Norges dalsører og fjærgaarde og bygder favuede den nyfødte ide og samlede sig i store skarer under hvert sit bygdelags fane. Og frem bar det i sluttet trop. Helt og her stude de vel en og anden mand og kvinde etter som de forskjellige tropper togede forbi og ropte: Er dette en ny original ide beregnet paa at opøffe og fremhjælpe den traditionelle norske splittelse, uenighet og franglesyke, undfanget og født i den største og usleste og mest nedværdigende norske nationale arbejvnd? Er dette de norske bygdekongers jvøkel-fesaktige gjenfærd under jondringsaaendens jmaahedsflag? Maa vi ogsaa paa amerikansk grund opreise en Harald Gaarfagre?

Men klart har det vist sig i de faa aar, denne bevægelse har utviklet og gjort sin indflydelse gjældende og følt og avsat sig i fast form, at det er en mægtig jamlende norsk kulturbevægelse, som har baaret frem til brorskap til samhold til enighet for kultur og utvikling aandeligt og socialt.

Det har vist sig, at bygdebevægelsen, denne de snevrere kredses fylkning med nærmere fælles interesser, med samme bygdemaal utviklet under de samme livsforholde, den samme nære og ensartede kulturutvikling i det smaa, de samme naturforholdes likhetspræg og med avstammings- og slægtsforholdenes fine og følelsesfulde baands ind- og paavirkning, var de rette ideale motiver og indflydelser tilstede for en tilslutnings- og jamlingsstankes realisering i den største mulige grad. Og allerede paa dette tidspunkt av bygdebevægelsens utvikling kan vi med sikkerhet si, at etter denne lokale sammenjmelting har naaet sit kulminationspunkt, vil det hele, alle de op imot halvhundrede bygdelag, føie sig sammen til en eneste stor, herlig normannafylkning under de stærke, harmoniske norske

og amerikansk-nationale farver, for høiere, renere og kraftigere kultur i vort nye hjemland.

Som medlemmer av „Nordlandslaget“ har vi ret til at være stolte over, at vi har lagt vor fjærv ind i denne kulturbevægelse. Vi har alle følt den store gavnlige indflydelse en slik bygdefylkning udøver paa individ, samfund og nation. Vi føler os alle dragne av de samme indpulsive og kulturelle strømninger og sammenknyttede av de samme frænde- og brorskapsbaand. Som nordlendinger har de samme milde solstraaler strimet ind over vor vugge. De samme fjeld har fjærmet vore fædres lille hytte. De samme storme har junget vore fælles barndomsjange. De samme havdønninger har præjet vort mandoms alvor. Det samme havbraat har skapt vort fælles mot. De samme dødsstrif har presjet den fælles sorg ind i vore hjerter. Det samme hav har junget vore fædres lifsang, og det samme salte havskum har været de blomster, der har franset vore fælles fædres grave. I jandhet vi er frænder, vi er brodre og jøstre mere baade aandeligt og legemligt, end vi kanske aner.

(Tale ved Nordlandsjtevnet i Duluth.)

Houston County, Minnesota.

I.

Af O. S. Dahle.

Omtrent det halve af befolkningen i Houston County, er af norsk herkomst. I nordvestlig retning er Telebønderne koloniseret. Paa vestkanten findes et flertal af Sogninger, og til sydvest er der en mangfoldighed af Hallinger. Der findes ogsaa i disse kolonier, baade enkeltvis og i smaa flokke, en del andre bygdefolk, jaasom Valdrijer, Trøndere, Landinger, Lotninger, Sakadøler, o. s. v., der efter vildgaaens vane, somme-

tider forlod sin anfører, slog sig ned og trivedes iblandt de tamme gæsfer paa gaarden.

Det var, igjennem indvandringstiden, dog ikke frit for at enkelte iblandt de større bygdegrupper ansaa det nødvendigt at have bygdegrænsens skifte her som i fædrelandet, og derfor hød de disse enkelte familier fra andre grænder, tildels en kjølig velkomsthilsen til deres nabolag. Men skjæbnen vilde dog at denne blanding af indflytterfolket skulde virke til fordel for alle, og med tidens gang forvandt saaledes baade grænselinens udfordrende merke og dens unyttige følger, nemlig svinge, fladder, trætte og tiv.

Udfaldet blev at den vestre halvdel af dette county nu beboes næsten udelukkende af velhavende, fredelige og oplyste borgere, der nedstammer ifra forskellige bygder i Norge, og som har beholdt i fædreland det bedste som de alle ydet og udviklet sig til et hæderligt norsk-amerikansk folk, der kaster æresjølens funklende straalere baade tilbage paa sine stamfædre og ligeledes viser veien til en lovende fremtid.

Dette jettlement udgjør den østre ende af det mægtige rige af Norrkere som strækker sig fra Mississippifloden syd og vest igjennem søndre Minnesota, nordre Iowa, og ind i Syd Dakota, og hvor dette folk, ved haardnakket udholdenhed, har banet sig vei til velstand og lykke.

Blandt de norske emigranter som bosatte sig i Houston County, i begyndelsen af femti aarene, — d. e. 1853 og fremover, — var der en koloni af Hallinger der grundlagde sine fremtidige hjem omkring centrummet af Wilmington township. Til dette nabolag søgte en mængde Golinger og af den grund bærer omegnen navnet „Gol“ til denne dag. Det er dog tilfældet at efterslægten er nu omtrent lige delt imellem Gol, Mal og Nes. Det var ved østre grænsen af denne koloni, forsynet vilde at jeg skulde gjøre min indtræden i livets arena,

og derfor er ogsaa mit kjendskab til nybyggerhistorien mere eller mindre indskrænket til dette nabolag.

Der var i denne omegn, en mængde stante rydningsmænd og kvinder som har vel fortjent at faa sit levnetsløb opskrevet i Skandinavernes sagaer i dette land. Men da jeg var født i aaret 1865 og saaledes var for ung til af personlig erfaring at beskrive nybyggerlivet, og dertil nu er hindret ifra at granske i fortidens hændelser, fordi at næsten alle som deltog deri ere bortvandret til evighedens land, føler jeg mig, i en vis grad, ikke stillingen mægtig. Efter lang venten paa bedre kræfter i dette øiemed, har jeg dog besluttet at nedtegne endel smaa artikler om personer og særegne tildragelser der endnu kan opdrives eller staar klare i min egen hukommelse.

Iblandt de første som sluttede sig til dette nye „Gol“ var Thomas A. Trehus, de tre Heste brødre Ole (halte-Hesten), Ole den yngre, Nils og deres gamle fader „Gosa' Ole;“ Halvor P. Bermager, Ole N. Bugengaard, Knud D. Haugen, Endre N. Koble, (hans brødre Herbrand og Zvar kom senere), Zvar P. Kinneberg, Ole A. Engene, Østen D. Olsgaard, Asle Svenson Kalrust, Mikkel Klæp, Ole Perhus, Knud N. Nepsstad, Erick L. Dahlene og Østen A. Haugen, alle ifra Gol; Ole N. Myhre og Tollef D. Myhus ifra Mal; Guttorm G. Threbacken, Ole N. Engen, Ole C. Rast, Knud G. Skallet, Aslag Mæle, Reier D. Ruvvigen, Aslag P. Moen, Elling S. Børtnejs, Ole Kvenslo, Kristian Zverjon Zverstuen, ifra Nes. En del af de ovennævnte havde ogsaa voksne sønner og døtre der tog sin del i emigrantlivet. Knud A. Dahle (Baldris) med hallingonen Margit N. Vikene (Gol), var ogsaa af dem som i 1854 fik sit fodsæfte ved østre grænsen af Golving kredsen. I forbigaaende sagt, var de sidstnævnte mine forældre. Iblandt dem der først kom ifra Gol er der nu kun to igjen som lever, nemlig Thomas A. Trehus og Barbro Kinne-

berg, enken efter Zvar P. Rinneberg. Efterkommerne i det hele settlement ere dog talrige, og regnes blandt de mest virksomme folk i countyet.

Gjennem aarenes Løb, er dette folks historie bleven rig paa interessante begivenheder. De sædvanlige oplevelser der hører til nybyggerens erfaring, var hverdagslivets del ogsaa i denne banebryderens skare, og det er derfor end mere beklageligt at ikke nogen har skrevet dens saga i tide.

For nærværende skal jeg da, efter evne, prøve at give til bedste en kort skildring særdeles omfattende en af egnens mest afholdte kvinder, der nylig har faaet hjemlov, og som var baade af mig og andre naboer almindelig kjendt under benævnelsen:

„Ho Liv has Endre.“

Liv Olsdatter (Nygjære) var født i Gol, Hallingdal, imellem Jul og Nytaar, 1822. Hun blev ægteviet til Endre R. Noble (eller Nobelhaugen paa Vikene) aaret 1849. De strævede i smaa kaar paa sin lille husmandsplads der hjemme. Husbonden krævede de vanlige forpligtelser og holdt sine underjaatter haardt i tømme. Det siges at arbejdsfolkene fik nøie sig med sildekost tre gange i ugen. Denne regel fandt dog arbejderne noget modbydende. Det fortælles, at en dag da husbonden holdt paa at forberede sig til at bivaane tinglaget, forlod ogsaa Endre sit arbejde, klædte sig i sine tarvelige søndagsklæder og stod færdig til at blive med. Husbonden saa strengt paa ham og spurgte hvad dette skulde betyde. „Saa,“ sagde Endre, „no vil e paa tingø e mæ, aa sjaa om me inkji kunna blia kvit ein taa desja sildø-dago i for viku.“

De solgte sit lille „Brug“ for saapas at de greiede sig med rejsen over havet. De kom med seilskib, som alle andre i den tid, og svævede imellem himmel og vand, i usikkerhed og angst, vuggende paa Nordsjøens og Atlanterens brusende bølger, i

mange uger, indtil forsynet tilsidst, i naade, fastede det usle skrog ind imod Amerikas kyst. De fandt frem til Rock Prairie, Wis., i 1853. Næste vaar ankom de til Houston County, og sluttede sig til halling settlementet, allerede nævnt, hvor de boede til sin død. Her smilte Lykken dem imøde, og inden kort tid var baade fattigstanden og sildekosten forglemte medens de tilhvervede sig store landstrækninger der nu ere delt i tre farmer som beboes af deres sønner, i anjelig velstand.

Deres tidlige liv her var dog ikke uden sine prøvende begivenheder. Saaledes kunde de fortælle om adskillige erfaringer af interesse, men det behøves kun her at give et eksempel. Vi skal lade gamle Liv fortælle saa nogenlunde efter hendes egen talemaade: „Me komo ifraa Rock Prairie om vaarn, mæ kaavla vøgn aa stuta, aaso stanja me uppe springen i skoji her upi dale. Dæ vart jo eit bel før me fongo us te nofo hus greis. Na mens me levdø i vøgn, jo va dæ ein dag han Endre va burtø paa arbej aa e va atleins mæ smaaguto, — han Da va endaa ganstø liten aa laag aa søv i vøgn — jo kom dæ ein fløf mæ India riandes — e meina dæ va ein sju kara taa dei — aa te aa snusø rundt. Dei titta inni vøgne aa bærø lo aat vællø gute. So ga e dei ein heil flatbrøleiv, aa den tofo dei aa heldo'n imiljom se aa saag paan aa svalla ve einan. Mens dei stondo slii runt leiven jo kom den eins gampen aa sættø mulen sin nepaa'n, jo'n rauk sunt aa datt nepaa markji. Men daa tofo dei stykjuten upat aa eto daa. Aaso reistø dei at. Dæ kom inkji før me aa vara ræd dei held.“

Som sagt, det var gamle Liv jeg sølte en lyst til at beskrive nøiere, og derfor passer ovenstaaende lille historie ogsaa her idet jeg nu strider til mit egentlige hvern. Den tanke at noget menneskeligt væsen vilde gjøre hende ondt imod, enten blandt vilde stammer eller civiliserede folk, kunde hun ikke fatte, af

den simple grund at hun selv aldrig havde nogen følelse af ondskab imod eller had til sine medmennesker.

Denne tildragelse i vidniset, blev det første speil af fremtidens mange vidnesbyrd om Liv Nobles gjæstfrihed. Hendes mest fremtrædende karaktertræk igjennem livet var venlighed imod sin næste. Rige eller fattige, lægfolk eller lærde, store eller små; alle mødtes bestandig med det samme inderlige velkommen til hendes hjem. Var det sjælesørgeren som paa sine besøg i grænsen kom indom til hende, modtoges han med den sædvanlige hilsen: „E meina de æ præsten vor som æ utø aa reise! Ja, de maa komma inn;“ og naar han drog bort var det altid med en liden skjærv til kirkenes tjeneste, og med det ønske at han maatte snart komme igjen. Som hun almindelig stod der i døren med haanden skyggende for øinene (hun var lidt nærsynt) og med sit vanlige smil om munden, ser jeg endnu i hufommelsen hendes godmodige skikkelse, naar vi kom til gaardsgrunden i erinder fra mor. Da hørte vi straks som oftest: „Na, æ de smågutaten hennes Margit! Ja, de maa komma inn.“ I tilfælde af at vi ikke merkede tidens gang imens vi morede os ude paa gaarden, saa kom hun trippende ud og for at spare vore forældre ængstelse, bad os „tuslø heimat.“ Dette var da saa meget lettere at efterkomme fordi vi sjelden gik hjem foruden et „lite knytte“ hvis indhold var for os selv eller til mor „dikkon.“

Til kirken og skolen var Liv en fast støtte og regelmæssig bidrager. Hun var fremfor alt en kristen. Religionsbøger og kirkeskrifter underholdt hun sig med i omtrent alle fritimer. Hun læste disse med forstand og grundighed. Til de fattige, det kirkelige, eller andre gjøremaal var hun efter evne, en liberal giver; men hun gav dog aldrig i ødselhed eller for et synds skyld.

Liv var ogsaa en optimist i ordets fulde betydning. Var

der naar paa grøden saa glædet hun sig over hvor rigeligt det var af andet til livets ophold. Saaledes ogsaa med oversfreden tørke eller regn. „Ne sfo nok hjælp us fram i aar mæ; de bli nok bæro.“

Fra aar til aar igjennem sin lange virken iblandt os, var Liv altid den samme stilfærdige, beskedne, og dog muntre, kvinde, der spredte fredens lys og glædens solskin paa vor vei i rigt maal. Hun klagede aldrig; bagtalte ingen; var altid tilfreds; glad i livet — fort sagt, altid forberedt paa døden.

Jeg saa hende som lig. Det samme smil om munden som før. Den samme fredsglans oplyste hendes aasyn endog med sukkede øine. Hun slumret ved indgangen til evigheds port, uforandret. Hun havde hørt effoet deroppe af sin egen inderlige velkomsthilsen. Det var frelseren, den trofaste og fortrolige ven hun havde dyrket her, som nu vinkede hende imøde et venligt „De Maa Komma Inn.“ — — — Ja, „So Liv has Endre Møbro“ er død og begravet, men mindet lever, til fordel for alle som kjendte hende her i livet.

Endre var født aaret 1821, og døde den 3die Januar, 1895. Liv døde August 13de, 1912, hos sin søn Ole, hvor hun havde sit tilhold efter mandens bortgang. Begge hviler nu paa den gamle kirkegaard tilhørende den N. E. L. kirke i Wilmington.

De havde fire sønner og to døtre, nemlig Knud (født i Norge) gift med Kari A. Dahle, nu i Grand Forks, N. D.; Ole (født paa Rock Prairie) gift med Lukris L. Nyhus (død to aar siden); Tollef, gift med Margit Knudson (hun døde nogle aar tilbage); Bernt, først gift med Margit N. Engen, som ogsaa er død flere aar siden. Han blev ægteviet igjen til Tilla Nasen ifra nærheden af Elkader, Iowa. Ole, Tollef og Bernt lever paa hver sin del af gamle farmen. Serine, gift med Nikolai J. Doely, boende ved vestre kanten af townet, og Oline, gift med Ole P. Rasmussen, bankkasserer i Sisleton, S. D.

Esterslægten er stor, og regnes iblandt bygdens bedste folk i alle henseender.

Foregaaende er den første af en række skildringer fra det store norske settlement i Houston County, Minn. ved County Advokat D. N. Dahle fra Caledonia, Minn., som vi har den fornøielse at byde vore læsere gjennem Samband udover i flere paafølgende numre. Det er en lykke for historieforskningen fra settlementerne i sin almindelighed betragtet, at Dr. Dahle leverer disse skrifter, men det er især heldigt for denne gamle pionerbygd, og vi haaber at de blir modtaget med den interesse de fortjener baade af Houston Countys nulevende indvaanere og den store store mænd og kvinder, der stammer derfra og nu er spredt udover det vide nordvesten. — Red.

Gammeldagse farmredskaber og farming.

Af P. L. P. Ederklep.

Bed at tænke tilbage paa nybyggerdagene og hvordan det var bevendt med mange ting den tid, kom jeg til at tænke paa de forskjellige farm og kjøre redskaber, som man maatte slaa sig igjennem med. Det vilde ta sig pudsig ud om en del af vore up-to-date farmers, vant til alleslags arbeidsbesparende maskiner, pludselig blev sat en 50 aar tilbage og man fik se om de kunde greie sig saapas som vore fædre. For mange vilde det bli vanskelig nok. Sjaaen og krillen var pionererne for vore nutids mowers og binders. Men i mellemtiden var der et helt tal af forskjellige slags slaattmaskiner i brug, og ofte var de slet forarbeidet. Men selv om de arbeidet nogenlunde ordentlig mens de var nye, saa ve den stakkels farmer, som kjøbte disse greier og oftest ikke forstod sig det allermindste paa dem eller vidste nogen udvei naar noget gif galt! Som

oftest kjørte man paa til noget gif istykker, og da fik man føle hvad man var kommet op i. Jeg tænker nogen af eder gamle husker den forfærdelse som opstod naar „bloiten“ (Beloit Reaper) eller McCormicken eller Buckeyen gif istykker, og det var nu ikke sjelden det haandte. Da hadde de som „bandt station“ sin gode tid og kunde gjerne ta sig en liden lur paa et par timer. Ofte gif hele dagen før alt var i orden igjen. Folkene hadde sine to eller tre daler dagen lige godt enten det gif eller stod stille, og man kunde ikke klandre dem om de fordrede sit, thi saa stor løn vgrede ikke mange dage. Naar harvesten var over saa drog de sin vei igjen.

Mine første erindringer om slaattmaskiner og reaperer gaar ikke længere tilbake end omkring 1866 eller 67. Den første reaper var en John P. Manny, som jeg tror den hed. Den lagde ikke grønet i bundter. Far sad paa platformen paa en dertil særlig anbragt stol med et bryststykke paa, for at han kunde ha saameget sjovere taf, og med en kortstakket ribe med 4 til 6 lange tinder ragede han det skaarne grøn fra platformen og lagde det i passelig store bundter, og det var haardt at sidde og rage saadan hele dagen. Jeg husker han bar sig ilde for sit bryst fordi det tog saa haardt paa ham. Hvorlænge han brugte den maskine ved jeg ikke, men det var mange aar, thi det var vist i slutten af sekstiaarene, at han kjøbte den første selfrafer og mower „combined.“ Jeg tror han gav \$225 for den, og den var i brug i ti aar; og den var nu ikke saa værst heller, men slog den sig arg var den det til gagns. Jeg blev nu op-høiet til at kjøre den, og en fry driver var jeg. Mine bedrifter i harvesten hidtil hadde været at bære lunch og vand, og stundom med brændevinsflasken, thi det var almindelig i aakorden med de omvandrende harvestfolk, „to get a glass or two of whiskey in the morning, one at nine o'clock, at noon and at night.“ Saaledes lød det. Jeg husker at somme tider lød

jeg dem drikke af flasken; men da hændte det at kvartflasken ikke råk til alle, saa jeg fik skjænd før jeg kom til de sidste. Men efter jeg blev stor nok til at kjøre reaperen slap jeg at gaa med flasken.

Den første høirive som var kjøbt var et slags hestetræ, foruden hjul. Det hele var gjort af træ og naar den skulde „dumpe," eller lægge høiet igjen, blev den paa en maade løftet over høiet, og saa bar det videre. Saa simple og tarvelige som disse greier var saa var det storartet imod ljaaen og krillen og haandriverne, skjønt jeg husker der var en hel del disputering om hvorvidt det var bra for høiet, da der blev taget med saameget rusk og rask. Høiet stod tykt saa det skulde ikke store stykker til at saa nok. Skjønt der ikke var saa mange kreaturer som nu, hadde mange ganske anselige hølinger, men de gif for det meste i udmarken i skog og eng, i lang tid, og købjeldernes klang kunde høres paa alle kanter, og de hadde alle slags toner, saa enhver derpaa kunde kjende sin egen bjælde.

Da gamle Buckeyen hadde tjent ud var harvesters allerede kommet i brug, og de var nu bedre idet man hjalp sig med mindre mandskab. Før kjøbte sig Buckeye harvester, thi som enhver husker, saa var det saa med mange at den slags reaper de hadde var nu bedst, og kjøbe noget andet slags duet ikke. Harvesteren brugte vi i otte eller ni aar, og al den tid tog jeg min rigelige halvpart af bindingen. Det var pønt arbejde at itaa under skyggen, thi vi hadde „Canvas" eller skjærm over os. Men maskinen gjorde ofte daarligt arbejde, især naar der var „lægde" eller kornet blev for skjært.

Skvad slags træsemaskiner blev brugt her op til 1860 har jeg ingen rede paa, jeg erindrer Masjillon, Tornado, Aultman, Pitts, osv. De første maskiner blev drevet ved belte istedenfor tumling rods. Maskinen fik væsende fart gjennem

en „jack" som var „geared" efter maskinen. Det var en svære tid med træfkingen, som tog for det meste hele høsten og op til sneen kom før man blev færdig. Saardt arbejde var det, fra tidlig om morgenen til sent paa kvælden, og de stakkels heste fik ogsaa jøle det. Det var ofte et farefuldt arbejde, hvilket blev mig betydet ved et tilfælde hvor jeg undgik en styg ulykke. Jeg var især med noget arbejde med tumbling rod'en. Vi brugte de saakaldte „pin knuckles" og en af disse fik tag i mine benklæder derved at det blaaeste stærkt og høiet kom saaledes for nær. Jeg stod med et ben paa hver side af stangen, hvilket blev min frelse, men buksen revs af og vikledes om den hurtig dreierende stang, og jeg stod igjen som en Skotlander i „Highland costume." Dertid vi saaledes træffet med hestekraft var det ikke en eneste høst uden det var en mangde regn og jorden blev saa blød og optrampet der vi jatte hørje poweren at hestene gif i op til knæerne, og vi maatte fylde deres bane med halm gang paa gang før vi blev færdige.

Hestekraft maskinen er nu en saga blot og dens plads er taget af dampmaskiner. Men træfkingen var en morsom tid. Mange likte at drive med træfking, og det man har lyst til, det gaar enten det er let eller tungt, og vi tog det onde med det gode og gjorde os saamegen moro og fornøielse udaf det som muligt. De gamle dages træffere var sjelden raadvilde, selv om ikke alting gif efter beregning. Men naar hørje poweren gif paa streik eller gif istykker tilslut, saa var det ikke saa lige til at saa ordnet det. Saa smede besad dygtighed til at gjøre reparationerne og stundom maatte man lige til McGregor med snart det ene snart det andet, og det tog haade tid og penge. Det var i den bedste hvede produktions dage at hestetræsemaskinen florerede, og jeg tør trygt sige at for Clayton Countys vedkommende er den meste og bedste hvede blit træffet paa gammel vis med hestekraftmaskiner. Hvedeavlingen holdt

fig godt her henimod 25 aar til 70 aarene. Mærk eder dette, S nordvestens farmere, og hold ikke paa for længe med samme slags farming. Her havde vi omtrent saa god jord for hvede som tænkes kunde, men slutte maatte vi og begynde med blandet farming, og det har vist sig at være bedst.

Som jagt, hveden begyndte at seile men vi holdt paa til 80-aarene. De sidste 10 aar var det chinchbuggen som kom og tog den. Saa var jorden blevet saa fuld af ugræs at det var mere pigeon-weed og artichokes og andet ukrudt end hvede, og det lille vi fik var bare hønsemad af liden værdi. Da kom der for mange haarde tider igjen, mange solgte sine farme, oftest paa grund af gjæld og somme maatte lade dem gaa for hvad de skyldte paa dem. Og sandt at sige, det saa daarligt ud. Landet var udmagret og udvasket saa det var en gru at se. Det var ikke stort værdt. Hvedebrødsdagene var bogstavelig talt omme. Saa stod vi der paa et trin hvor vi maatte slaa ind paa noget andet, og det blev nu kreatur og grijsavl, og saa se til at saa ind med kløver og timothi, og det var det bedste vi kunde gjøre. Men det tog tid at komme ret igang med den blandede farming. Vistnok havde man havt kreaturer og grijs hele tiden, men mer til husbrug end til nogen forretning. Nu maatte man drive i større maalestof, og med aarene blev man mere og mere vant med det. Med aarene har man bundet mere indsigt og velstand har tiltaget. De gamle, udmagrede farme er ikke at kjende igjen. Landet er steget til saadan pris at vi aldrig kunde tænkt os noget saadant. Dette resultat har man nærmest koen og grisen at takke for, ligesom de først var nybyggernes hjælp i haarde og trange tider. De bør derfor ikke glemmes selv om de ofte er leie og arge at ta vare paa.

Op til 1880 blev maiskornet plantet med haanden eller haandplantere. Almindelig mærket man ud begge retninger

og saa gif en med hoe og hug et hul, og en anden, for det meste en smaagut eller jente, slap sædefornet nedi, og saa blev det dækket over med jord. Instrukterne til os smaapøiser var at lægge tre eller fire korn i hvert hul, men stundom kunde det bli at vi slap nedi det dobbelte eller endog mere. Jeg husker godt hvorledes jeg „droppet“ korn og skulde ikke ønske at se mine egne kornagre plantet fuldt saa tykt som vi ofte gjorde. Til at arbejde kornet brugtes en to-shovel eller tre-shovel cultivator, som gjorde en sort stribe mellem kornraderne, og ugræsset voksede frodigt sammen med grøden. Saa maatte man til at hyppe det med hoe, og det var et sent og leit arbejde, men det maatte gjøres skulde der bli korn. Det er nu alt forandret og en mand kan udrette mer end et halvt dusin gjorde og det meget bedre og mere hensigtsmæssigt i alle maader. Det har taget tid at komme saavidt og resultatet er bygget paa pionerernes stræb og vi er dem tak skyldige derfor.

Det er at mærke, at den største udvandring til Dakota Territory begyndte i det tidsrum da hveden begyndte at slaa fejl og de daarlige tider kom, nemlig i begyndelsen af syttiaarene. Der var stor udslutning af folk for at komme sig afsted til det nye og frugtbare hvedeland. Mange gjorde det godt, men alle kunde ikke reise, sjønt vestens prairier fristede stærkt. De direkte aarsjager til udvandringen herfra var altsaa, daarlige priser, hvedens aftagen som hovedindtægt, og den daarlige forfatning som jorden var i efter fem og tyve aars stadig brug til samme slags avling, og mangel paa erfaring i at forbedre sine farme. Det blev at sælge for hvad man kunde saa og søge sig nye hjem hvor man kunde fortsætte med den slags farming man var kjendt med. Vi som af forskjellige grunde ikke kom afsted maatte først prøve at sætte jorden i saadan stand at vi kunde avle noget. Siden blev det at ta fat med alle slags forbedringer baade med hus og gjærder, og saa

dele op farmen saa vi kunde ha den største nytte af den. Alt ifulde udnyttes og intet gaa til spilde. Det gjaldt mindre om at tjene paa farmen i jorftningen end om at forbedre den istedenfor som før at udmagre den. Og dette har betalt sig godt hidtil. Dersom nogen af dem som reiste fra Clayton County en 30, 40 aar tilbage og ikke har været her siden nu vilde gjeite egnen, vilde de se en saa stor forandring til det bedre at de vilde undre sig over at de gamle, udslidte agre er bleve saa gode som de er og værd ilige priser som forbaujer jelsv os som har boet her hele tiden. Men samme erfaringer vil gjenta sig i de nyere hvedeavfende egne og samme fremgangsmaade maa gennemføres der.

Det fortryllede fjeldvand. — En ungdomserindring.

Af Dr. O. E. Hagen.

Intet af vore forfædres religiøse begreber har bevaret sig med større seighed end skjæbnetroen. Trods kristendommens snart tusindaarige indflydelse baade i katholsk og protestantisk skikkelse, er troen paa skjæbnens vilkaarlige tilskikkelser, vistnok i en forandret gestalt, hos mange folk den dag idag tilsyneladende ligesaa urokkelig som i Asatroens tid, især skal dette være tilfældet paa vestlandet i Norge. Folket kan ligesom ikke komme sig bort fra skjæbnetroen og skjæbnedyrkelsen. Man ser i begivenhedernes gang ligesom etslags fatum, og til dettes ubrødelige love, synes selv forsynet at staa i etslags afhængighedsforhold. Skjæbnetroen er i det heletaget en mærkelig fremtoning i vort folks aandsliv og har beriget sproget med en mængde dybsindige ord og talemaader, og dialekterne udvikle stadig nye ord og fraser til at udtrykke folkets tanker og begreber paa dette felt.

I sagnet og eventyret spiller skjæbnetroen en vigtig rolle og har ofte bevaret sig i sine hovedtræk fra en meget fjern oldtid, især i landets indre fjelddale. Spekulativ fatalisme har altid været et fremtrædende karaktertræk i den germanske folkestamme, og germanerne, især vore nordiske forfædre, har ogsaa udviklet den mest storslagne og fuldstændige skjæbnefilosofi man kjender, dog ikke uden at optage fremmede elementer fra folkeslag, som de mødte paa deres vandringer i den forhistoriske tid. Saaledes kan man lettelig paapege schamanistiske træk, uden tvil hentede fra altaiske eller mongolske folkeslag, som stammen kom i berørelse med paa sin vandring fra urhjemmet i østen.

Det sagn, som her for første gang fremlægges skriftlig og i en tragisk-elegisk skikkelse, er et typisk skjæbnesagn og er ikke enestaaende i øvre Gudbrandsdalen. For sagnets første del, som peger paa en fjern fortid og er meget udvisket, har jeg fundet kun én virkelig autoritet, medens den sidste del dengang syntes at være temmelig kjendt iblandt sagnelskende folk. Forøvrigt kjender jeg sagn baade fra Skiaker og Lom, som kappes med dette i ælde, sagn fra fylkekongetiden og fra dalens bebyggelse ved norrønske folk, ja sagn, som vanskelig kan have sin rod paa de steder, hvortil de henviser, men datere tilbage til folkets vandringstid eller endog til dets urhjem.

Om de her navngivne budeier er følgende at berette: Barbro var paa den tid jeg færdedes mest paa sæteren den ældste iblandt budeierne og derfor stulens herskerinde. Hun døde efter forlydende i 1870-aarene. Thora, en from og exemplarisk kvinde, var over 10 aar en af mine nærmeste naboer her og døde mindre end to aar siden. Med hende har jeg i den senere tid gennemgaaet sagnet flere gange.

Marit skal efter forlydende endnu være ilive og bo i hjembygden Skiaker. Med sagnets bearbejdelse begyndte jeg allerede i konfirmationsalderen og har fra tid til anden gjort tilføjelser, og endelig har jeg nu omarbejdet det hele. At jeg til en vis grad har tilladt mig *licentia poetica* fragaar jeg ikke, dog tror jeg dette berettiget ved de bevarede træk. Sagnets kjerne vil dog forøvrigt enhver sagnkjenner lettelig kunne udskille.

Det nævnte fjeldvand ligger paa Thordalens vestre skrænt, som danner et af Billingsæterens 10 a 12 "raak" (havnegang). I folkemunde hedder vandet i almindelighed *Bottlaustjønne* (det bundløse tjærn) eller blot *Bottløysa*. *Billingen*, en af *Gudbrandsdalens* øverste og største sætre, ligger ved *Thoras* og *Ottaelv*ens sammenløb, hvor ogsaa den viltre fjeldelv *Føysa* styrter ned i *Thoras* fosse og stryg. Landskabet er mægtigt og vildt, og dog hviler der over det hele en drømmende ynde og majestætisk ro.

Det medfølgende billede af *Bottløysa* aftegnede jeg en af de næstfølgende dage efter mit nedenfor beskrevne besøg, dog ikke paa stedet, men i sæterhuset. Jeg havde nemlig som gjætergut for vane at aftegne mangt af hvad jeg saa eller oplevede, thi jeg sværmede ikke alene for gamle sagn, men ogsaa for det romantiske i naturen.

Følgende er en kort oversigt over vore forfædres mærkelige skjæbnetro og lære:

a. Norner kaldtes de gudinder, som raadede for tiden og skjæbnen. De tre store, jøtunfostrede og altraadende norner var: *Urdh*, den vordne; *Verdhandi*, den vordende, og *Skuld*, den som skal vorde, eller respektive, fortidens, nutidens og fremtidens norner. De sidde ved *Urdhbrønden*, med hvis livgivende vande de holde verdenstræet *Yggdrasil* friskt og grønt, og hvor guderne ogsaa har sit dom-

mersæde. Nornernes raad, som bunde i kold nødvendighed, er ubrødelige urløve, for hvilke baade guder og mennesker maa bøje sig. Den mægtigste af nornerne er *Urdh*, som tilligemed *Verdhandi* ogsaa er fødselsgudinde. *Skuld* er baade valkyrie og døds-gudinde.

b. Valkyrier, *Valens* eller de faldnes udkaarerinder. De stod i *Odins* tjeneste og var baade kamp- og døds-gudinder. De fuldbyrdede nornernes bud paa *Valen* og bar einherjerne (de faldne helte) til *Odin* i *Valhal*.

c. Følgende over- og underjordiske guddomme og væsener maa endvidere nævnes som de mægtige norneres tjenere og udsendinge: *Diser*, (skyts)gudinder; *Hamingjer*, lykkegudinder; *Fylgjer*, ledsagende (karakter)gudinder. *Herhen* og som ættefygjer maa ogsaa nævnes gudindesøstre *Thorgerd Hørgabrud* og *Yrpa*, som havde et prægtigt offerhus i *Gudbrandsdalen*. Som tildels nornetjenende aander maa ogsaa regnes, visse vætter, nykker eller fossegrimer, marmenniller og margyger, og især alfer, dverge, bjergboere, huldrefolk og skjulte folk, hvilke senere sammesteds blev kaldte haugfolk og paa andre steder underjordiske.

d. Af jordiske væsener, som tildels stod i nornernes tjeneste er, foruden fremsynede mennesker og visse dyr, især at nævne de høit anseede og mærkelige vølver, tildels ogsaa kaldte spaakoner eller seidkoner, men undertiden ogsaa ligefrem norner. *Vølvens* beskjæftigelse var at udforske det tilkommende og det skjulte, ellér med andre ord, nornernes raadslutninger, og fra bygd til bygd og gaard til gaard drog hun omkring med sit store følge af drenge og piger, som gik hende tilhaande under tryllehandlingerne. Disse handlinger kaldtes seid og øvedes mest om natten, men i nærværelse af mange folk. Naar tryllehandlingen

skulde begynde, besteg vølven, iført sit særegne skrud, med stor og mystisk værdighed en forhøining kaldet seidhjal, og de betjenende drenge og piger indtog deres bestemte pladse rundt hjallen. Seiden synes stedse at have været forbunden med tryllesange og galder, som bestod af dunkle og mærkelige tankesprog i poetisk form og ofte satte til gribende melodier. Den virkelige vølve var saaledes i grunden et vandrende orakel, hvis oprindelse i lighed med de gamle til visse steder knyttede helleniske orakler maa søges i en meget fjern oldtid. Hun var ogsaa, især i heidendommen, en baade hædret og frygtet personlighed og bevarede sin indflydelse gennem hele den katholske tid og langt ind i den protestantiske, trods grusom forfølgelse, baal og brand, og tiltrods for, at hun nu ialmindelighed kjendtes under smædenavnene troldkvinde og hex. Man troede, nemlig, at vølven var et slags halvguddommeligt væsen, udrustet med overnaturlige evner og kræfter, og, som de store norners udsending, stod hun under disses særlige beskyttelse og af dem modtog aabenbaringer. Derfor lyttede man begjærligen til hendes spaadomme og søgte hendes raad, og, som man ønskede sig hendes velsignelser, saa frygtede man hendes forbandelser. Ikke saa sjelden hændte det, at man paa thingene valgte en anseet vølve til voldtgiftsdommer i vigtige sager. En vølves antog til en gaard var baade imponerende og ærefrygtindgydende. Hendes antræk var ordensmæssig og paafaldende, men ikke altid ensartet. Vølvens fornemste værdighedstegn var seidstaven, hvis tredobbelte slag, stød eller berørelse havde underfulde virkninger tilfølgende. Seidstaven fulgte vølven endog i graven.

I denne forbindelse bør det ogsaa tilføjes, at vore forfædres dybsindigste tænkere, og deriblandt de evnerige og

vise vølver, virkelig grublede sig ind i sjælevandringstroen. Denne troesretning er meget gammel og var sikkerlig en arv, som nordboerne medtog fra deres urhjem i Asien, hvor den, især i Indien, naaede en mærkelig udvikling. Iblandt Grækerne omfattedes denne tro i omtrent samme udstrækning som i Norden og kjendtes under benævnelsen *metempsychosis*. Forresten maa det bemærkes, at den allerstørste del af menneskeheden hylder eller har hyldet sjælevandringens lære i en eller anden skikkelse, thi der er virkelig noget baade dybsindigt og fængslende ved denne troesretning. Endog religionspartier, som kalde sig kristne, har optaget den i sin troesbekjendelse. Saaledes finder jeg iblandt de mormonske kirkesange følgende vers:

“Oh, my Father, Thou that dwellest
 In the high and glorious place!
 When shall I regain Thy presence,
 And again behold Thy face?
 In Thy holy habitation
 Did my spirit once reside?
 In my first primeval childhood
 Were I nurtured by Thy side?”

“For a wise and glorious purpose
 Thou hast placed me here on earth
 And withheld the recollection
 Of my former friends and birth;
 Yet oftentimes a secret something
 Whispered: ‘You’re a stranger here!’
 And I felt that I had wandered
 From a more exalted sphere.”

Grundtrækkene i den nordiske sjælevandringens lære synes i korthed at være følgende: Et evigt og altomfattende

guddommeligt væsen er alt livs og al skabnings ophav. Fra dette urvæsen udgaar sjælen som en emanation, udstraaling eller glimt. Sjælen er saaledes baade guddommelig og evig, men dog personlig, fri og ansvarlig. Ved menneskets fødsel, eller maaske endog undfangelse, tager sjælen bo i dets legeme, som den saa behersker indtil dets død. Da er den fri til at blive reinkarneret, d. e., legemliggjort igjen eller født paany. Hver igjen-fødsel bringer sjælen nærmere sit guddommelige ophav, men, om vore forfædres sjælevandringens ogsaa indbefattede troen paa sjælens endelige gjenforening med eller absorption i det navnløse urvæsen, forefindes kun meget svævende og usikre hentydninger. Vistnok troede man at sjælen efter døden vendte tilbage til gudernes verden, medens legemet og det dermed forbundne mere animalske liv havnede i dødsdøden Hels verden, men disse kunde igjen som gjengangere (aptrgøngur) besøge jorden og om natten gjenforenes i eller omkring graven. Dette ledede vel til den opfatning, at sjælen aldrig taber sin individualitet. Paa lignende maade maa rimeligvis forstaaes den mærkelige tro, at to mennesker kunde have ét menneskes liv, og følgelig maatte dø samtidig, d. e. én sjæl kunde samtidig bebo og beherske to legemer.

Et menneske, som man antog havde ført en fordums tilværelse, kaldte vore forfædre *endrborinn*, d. e. igjenfødt. Olaf den Hellige troede man saaledes var den igjenfødt Olaf Geirstada-Alf. I den Ældre Eddas ved mundtlig tradition opbevarede ældgamle gude- og heltekvad, som af en ukjendt literat optegnedes i det 11te eller 12te aarhundrede, findes dog de mest fyldestgjørende oplysninger angaaende denne troesretning. Saaledes lyder en udfyldende bemærkning ved enden af det andet kvæde om Helge

Hundingsbane som følger: "Helge og Sigrun sagdes at være igjen-fødte; han hed da (d. e. før) Helge Haddingjaskate og hun Kaara Halfdandsdatter, som det lyder i Kaaravisen, og hun var valkyrie." Dette indledes af følgende oplysning: "*That var trua i fornaskju, at menn væri endrbornir,*" det var troen før i tiden, at mennesker kunde fødes paany. Hertil føjer saa forfatteren: "*en that er nu kølludh kerlingavilla,*" men dette kaldes nu kjæringdaarskab. Bemærkningen henviser til tiden efter kristendommens indførelse og til vølven, som endnu med sin mystiske visdom og sine urgamle tryllekvad holdt sjælevandringstroen ilive. Det laa naturligvis i presteskabets interesse at latterliggjøre baade vølven og hendes visdom og at stemple hendes tryllesange, som hørende til hedenskabets vederstyggeligheder.

Bottløysa eller Det fortryllede fjeldvand.

1

Jeg laa og længted, undred, undred,
Knappt søvn sig paa mit øie sne,
Jeg ønsked dag vel gange hundred,
Men ei til barneskjæmt og leg:
Det var et sagn, hvis fjerne stemme
Ei vilde fra mit hjertes gjemme,
Ei fra min hu og tanke veg.

2

Og dette sagn ret selsomt lyder,
Gestalter manes frem fra old,
Som ud af glemselsnatten bryder
Til Sagas undrende herold;
De svage glimt, om fjern og dunkle,
Som stjernes kud mig end mon funkle
Med aandebud fra hedenold.

3

Dog her jeg skylder at berette,
 Kun barn jeg var, knapt somre ni,
 Men barnet fandt sig kun tilrette,
 Med hvad folk flest er pusleri.
 Til mammon — det jeg maa erkjende —
 Jeg aldrig kunde mig bekjende,
 Jeg fik kun aand for grubleri.

4

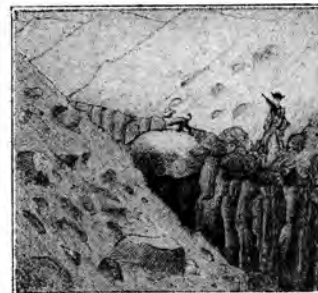
Følg mig nu ind i Ottas dale
 Ved Jøtunheimens klippefod,
 Hvor blomsterrige vange svale
 Saa skovomkranst os smile mod;
 Der mangt et sagn fra seklers runde
 End leve mon i folkemunde,
 Som har i urtids aar sin rod.

5

Hvor jøkkeltinder skyhøit troner
 I høiheds ro og frededom,
 Hvor Synststaalsdomen dalen kroner
 I taarnet vældes herredom,
 Hvor vandes tryllekor sig toner
 I hjertet ind og hjertets voner
 Og maner fast til andagt from.

6

Hvor Føysa ned i Thora skummer
 I kaade sprang fra kløft og hul,
 Og Otta sukker tungt og brummer,
 Er Billings vakre sæterstul,
 Saa fjeldomkranst, saa stolt og enlig,
 Saa jættevild og dog saa venlig,
 Som fromme disers bo og skjul.

7

Og om hver kamp og tind der svæver
 Saa mangt et sagn fra Arilds tid,
 At fast man undrer, lytter, bæver,
 Som bares aanderøster hid.
 Og dette sagn, jeg her skal melde,
 Helt selsomt pryder egnens fjelde
 Og lokker mangen vandrør did.

8

Engang mig lysten drev at tirre,
 Med *Ljomardvergen yppe kiv,
 De hule gjensvar trist og virre
 Var mig en herlig tidsfordriv.
 I følge var budeier trende:
 Ungmøer ikkun var de tvende,
 Og Barbro, en bedaget viv.

9

“Hør barn!”—mit navn jeg hørte nævne,
 Og Barbro stirred, bleg paa kind —
 “Det vil sig sikkert engang hævne,
 Sligt huer ei bjergfolkets sind,
 Det fik ung Alfild engang sande,
 Da hist hun huldrens taarevande
 Mon krænke, arrig, kaad og blind.”

* Ljomaren, en lodret fjeldskrænt ved indgangen til Thor-
 dalen, hvis ekko (dvergmaal) er viden berømt.

10

Henrykt jeg stod ved Barbros side,
 Thi hendes blik var vølvens lig.
 "Fortæl," jeg bad, "jeg maa det vide,
 Hvi huldren dog blev krænket slig."
 Paa lyngen slog vi saa en runde,
 Og alvorsfuld hun kvad saalunde,
 Thi hun var nem og evnerig:

11

"Det var for længe, længe siden,
 Der kom fra sydlands store strid —
 Man gjættet har braavallastriden —
 En kriger gjæv paa hjemvei hid;
 Han vilde fjeldet overskride,
 Paa stolte ganger mon han ride,
 Sin brud at hente var hans id.

12

"En navnløs helt her sagnet nævner,
 Men stærk som fyrren, rank og prud,
 Med hjelm og rustning stolt han stævner
 Trods nordens stormes hvin og slud;
 Symbolsk paa skjoldet brandt en kjerte
 Og selsomt flakrende et hjerte,
 Hans sværd var viet stormens gud.

13

"Som gjævest helt blandt dalesønner
 Han længe nævntes dalens pryd;
 Hvor vildest vaabendansen drønner,
 Der hørtes grumt hans slagsværds lyd.
 I dalen sent hans ry man glemte,
 Hans navn man vistnok længe gjemte
 Og feired fromt hans heltegyd.

14

"Ei langt herfra en fjeldskrænt stiger
 I bratte stup fra dalens vang,
 En vakker fjeldsjø her sig sniger
 Bly op mod jøklens kolde favn;
 Her huldren frem for helten traadte
 Med blik, som ømhed vist forraadte,
 Mens han sig rask fra hesten svang.

15

"'Hør mig,' hun kvad, 'du stærke kriger,
 Du skjoldungs ætling, dalens pryd,
 Omsonst du haster, fremad higer,
 Omsonst du venter troskabs dyd!
 Ved stærke norner bud og orden,
 Din brud dig sveg, er troløs vorden,
 En andens viv hun er og fryd.

16

"'Mens du paa valen mon fremtrænge
 I fylket rad i hildens leg,
 I fremmed favn hun mon sig slænge,
 Din kærlighed og sin hun sveg;
 Nys blev hun moder, vil man vide,
 Og drog saa ud i verden vide
 Med ham, som skjændig dig besneg.'

17

"'Hvi mig med løgne saa bedænge?
 Hvo er du, mø med ørnens blik?'
 Saa sagt han skjold og sværd mon slænge
 I vilden ur, til huldren gik:
 'Saa sværg mig, mø, du sandhed melder,
 At du med hævnfuld hu ei skjælder
 Den hulde, som mit hjerte fik!'

18

“Jeg sværger ved urverd'ners orden,
 Ved Muspel og Ginnungagab:
 Din brud dig sveg, er troløs vorden,
 Vend om,' kvad huldren, 'glem dit tab!
 Og sværg du mig ved norneres hænder,
 Ved Freyjas og Alfaders lænder:
 Du vender om, ei øver drab!”

19

“Saa svor de — hysire haand mod solen —
 I guders navn en hellig ed;
 Og flux der lød fra himmelpolen
 En selsom gny og giam herved.
 Men helten svang sig paa sin ganger,
 Saa stolt i krigerskrud han pranger,
 At huldrens hjerte sank derved.

20

“Snart var den kjække svend anlanget,
 Hvor kjærlighed ham skulde bo,
 Men tom var reden, fuglen fanget,
 Gemene terner spotted, lo.
 Da svor han hævn ved hele jorden,
 Ved solens lys og storm og torden,
 Men huldrens ed ham bandt og tro.

21

“Igjen han svang sig paa sin ganger
 Med blodigt hjerte, gram i hu,
 Og da til huldren han anlanger,
 Han kvad: ‘Ak, haabet brast itu!’
 Saa sagt han sank i huldrens arme
 Med al sin sorg og hjertevarme
 Og mødte fryd og ømhed blu.

22

“Saa fra sin sorg han mon henblunde
 Ved huldrens rene svanebryst,
 Og hendes blik ei fra ham svunde,
 Henrykt hun sad i salig lyst.
 Da kom ham huldrens blomst paa kinder,
 Og hun hans hjertes glød befinder,
 Da spired selsom elskov tyst.

23

“Da helten vaagned, smil ham mødte,
 Og huldrens ømme trylleblik.
 ‘Du elsker,’ hvad han, ‘den forstødte?
 Hvo er du, mø, hvad navn du fik?
 Ei gyg du er, eiheller kvinde,
 Mon dise eller en gudinde?
 Hvi kom dig, hulde, vølvens skik?”

24

“‘Jeg er,’ hun mælte, ‘huldres dronning,
 Af disers slægt i Freyjas vang;
 Og længe søgtes mig en konning,
 Af skjoldungs æt og høvdings rang,
 Thi saa mig vølven engang spaaede
 Ved norneres bud, som alt mon raade,
 Men, ak! mig tung blev seklers gang.

25

“‘Da kom du, som mig Vølven spaaede,
 En helt saa gjæv med rang og ry,
 Og ved min barm din sorg du kvælte,
 Blev frisk og glad, men kvindesky;
 I huldrens arme du mon blunde
 Og lægte egen og min vunde,
 Fik heltens mod og kraft paany.

26

“Nu norners bud det er og villie,
 At jeg er din og du er min;
 Og øm og ren som markens lilie
 Er huldrens elskov, huldrens sind;
 Hun elsker trolig, elsker stille,
 Hun elsker mandom frem og snille,
 Hun elsker kjærligheden ind.

27

“Og jordens dybt forborgne skatte
 Er huldrens arv og eiendom,
 Og hvad det skjulte mon omfatte,
 Staar under hendes raadedom.
 Men huldren føler savnets smerte
 Og længes hen til heltens hjerte,
 Som til en viet helligdom.

28

“I Dalen saa jeg slægter segne
 Og møer blomstre, sygne ind,
 Men huldren dør ei, kan ei blegne,
 Er evig ung og frisk paa kind.
 Hun øser liv fra livets kilde
 Og visdoms væld, mon ei forspilde
 I tant sin kraft og lysters vind.’

29

“Og undrende mon helten lytte
 Til huldrens tankerige ord:
 Hvi hun sig ham med slot og hytte
 Saa fromt hengav med flok og hjord,
 Hvi hun ham skatted høit og trolig,
 Hvi hun ham elsked ømt og rolig,
 Som neppe mø formaar paa jord.

30

“Vel sneg et gys, thi oft han hørte
 Om huldrens argelist og svig,
 At hun ei disers æt tilhørte,
 Men kun var onde vætter lig.
 Dog, hvi da disse hulde blikke,
 Hvo kan som hun sig yndig skikke,
 Hvo kan som huldren elske slig?

31

“Du grunder,’ kvad hun. ‘Kjærligheden
 Kun næres af elskværdighed,
 Med rod oprykt den ei hernelen
 Mer spire kan paa rodens sted,
 Og hvor sig aand med tant bemænger,
 Der livets værd den plat bortslænger
 Og soner ei i evighed.

32

“Og møen mest ved tant sig fryder
 Og, hvad som helst er vindes spil,
 Men tant kun selsomt aanden pryder,
 Den er kun tomhed, daarespil,
 Thi lavhed kun det lave fatter,
 Det høie kun det høie skatter,
 Det loven er og blive vil.’

33

“O, hvor dit blik mig kvæger, varmer!
 Hun kvad og sneg sig til hans bryst;
 Og ømt han hende saa omarmer,
 Og hjerte slaar mod hjerte tyst.
 Men første kys paa mund knapt brænder,
 Og elskovs glød paa kinden tænder,
 Da høres lyd af sang og lyst.

34

“Og se! Der staa de armomslungne
 Udi en alfeverdens glar,
 Hvor himle vide, stjernestungne,
 Ei hvælte hen, hvor sol ei var,
 Hvor himmelkloders glød og flammer
 I dybets bo ansamlet ammer
 En straaeleglans dæmonisk klar.

35

“Og alfeskarer dem omringe
 Frydpludrende sit glade hil,
 Skarlagen blonde terner bringe,
 guld kroner funklende med il.
 Snart brud og brudgom prydet knæle,
 Ved offerstenen troskab mæle
 Med haandslag og med glade smil.

36

“Urtidens* vølv nu fremtræder
 Front knyttende det zarte baand,
 Og jublende i sky sig glæder
 Hver alf, hver skjulte verd'ners aand.
 Da, mens de staa med skrud og krone,
 Der hølger frem en mægtig tone
 Ved skjulte magters tryllevaand:

37

“Kom, hulde, herskersæde tager
 Ved norner's lov og guders bud!
 Ei saa man før en brud saa fager,
 Ei saaes brudgom før saa prud.
 Hil dig, du fagre brud og dronning,
 Hil dig, du stærke, hulde konning,
 Hil jer i herskervældes skrud!

* Den jøtunfostrede Hirdh, hos hvem Odin selv søgte kundskab om skjæbnens tilskikkelser.

38

“Da mon to verd'ners lys sig blænde
 I ubeskriv'lig farvepragt,
 Det lege, tindre mon og brænde,
 Beseglende den sære pagt.
 Men urlysflammen prægtigst funkler
 Og med sit bløde skjær fordunkler
 Selv solens glød og straalemagt.

39

“I dette lyshav bjerg og dale
 Laa drømmende i jætterad;
 Og fossens dur blev ord og tale,
 Og fugles sang lykønskingskvad;
 Hver iling blev en festlig drønnen
 Og tord'nens brag og stormens stønnen,
 Hver blomst stod nikkende og glad.

40

“Da fløited bruden op mod heien,
 Og flux fremstormed huldrens hjord
 I trop og rad ad sæterleien
 Til helligdommens hegn og bord.
 Og huldren lokked, lo og legte
 Og jublende mod høiden pegte
 Og vinked alt til hørgens* jord.

41

“Og se! Selv lurvet bamse valtrer
 Paa to og glor med lab for bryn,
 Og jærv og los og skrub frempjaltre
 Og mikket ræv med blik som lyn;
 Ja elg og ren med hornet krone,
 Og gnældrende lemæn, at vone,
 Alt glor ved huldrens lok og syn.

* Offersted med stensætning. En meget gammel indretning.

42

“Med sus og brus i vild fanfare
 Fra skovens skjød og jøklens kam
 Der steg en talløs vinget skare,
 Som hvirvlende i luften svam.
 Linerlen med sin ægtemage
 Paa brudens tresser bo mon tage
 Og kys paa kys tilnæbber ham.

43

“Og kjør guldbrandede og glatte
 Kom kjælne med sølvknapte horn
 Og harpestemte bjælder, satte
 Til festlig fryd som ei tilforn;
 Ei ædle gangerflok at glemme
 Og fæ, som gaar i dalens gjemme,
 I blomsterenge og i korn.

44

“Sit hil de samtlig lydt fremstamme,
 Hver med sin røst og tonelag,
 Med hyldning from i flok og stamme,
 I selsomt frændskab og lag.
 Da stemte huldren op en trille,
 En mægtig, koglende kvadrille,
 Som alt rev ind i taktens jag.

45

“Og vargen sig med gjeden svinger
 Og mikkkel med det fromme lam,
 Og høg med gjøg i sky sig vinger
 I hvirveldans med gny og glam.
 Her bamsen og hist ørnen fører,
 Og brum og hvin i takt man hører,
 Men alt i hvirvlen drey og svam.

46

“Det var som dirred tusind strenge
 I bævende akkord og øm;
 Snart trined man paa blomsterenge,
 Snart var man vrag paa taktens strøm;
 Der dryssed is, der regned flammer,
 Man glemte hjertets saar og skrammer,
 Blev vugget ind i vellysts drøm.

47

“Men brudedansens sære tone,
 Det var den glemte huldreslaat,
 En tonekunstens pryd og krone,
 Sidst i Ufeigsbudansen traadt,
 Den længe vist i dalen hørtes,
 Men kun i visse drag afslørtes,
 Thi faa kun mestred huldrens slaat.

48

“Braavallahelten tider lange
 Sig fryded med sin huldreviv,
 Thi, hvor er aand med evner mange,
 Der fattes aldrig tidsfordriv,
 Og, hvor det dybe sindet fængsler,
 Der er ei rum for lave længsler,
 Der næres kærlighedens liv.

49

“Oft mon de tvende dalen gjæste
 Og søge skovens ly og læ
 Og sad da helst, ja for det meste,
 Ved roden af et vældigt træ,
 Just, hvor sig stulen nu udbreder
 Og venlig sommerbo bereder
 For bygdens folk og bygdens fæ.

50

“Engang, da de til stedet stævned,
Laa kjæmpetræet blæst omkuld.
‘O, hvor dog stormen grumt sig hævned!
Hun mælte trist og tankefuld.
‘Vist,’ kvad han, ‘hvor sig døden melder,
Der dødlig magt og trods ei gjælder,
Den skaaner ei, er ingen huld.’

51

“‘Og det min elskte ogsaa gjælder!’
Hun sukked tungt med taar paa kind.
‘O, tanken mig fast overvælder
Og gaar som spyd i hjertet ind!
Men jeg Alfader vil bønfalde,
At nornes bud dig maa bortfalde,
Hvis ei, mig ændre skjæbnens spind.

52

“‘Et udsagn jeg mig nu besinder
Som endnu dunkelt for mig er:
Fra fjerne land, hvor solen rinder,
Der kom engang en Völve her.
Hun seided fromt, hun seided længe,
Ind i det skjulte vil hun trænge
Og nornens raad sig mane nær.

53

“‘I galdrekkvædet,* skjønt at høre,
Var mangt et herligt visdomsord,
Som skulde seiden kraft tilføre,
Hugrunekvad og trylleord.
Men herligst lød omkvædets stemme,
Det aldrig vil mig gaa iglemme,
Omtrent saa lød mig vølvens ord:

* Det mest berømte seidkvad hed vardhlokur. Den Ældre Edda synes at indeholde flere saadanne tryllekvad.

54

“‘Alt dør, men død er vei til livet,
Til graven kun naar norners bud.
Den mægtige, som liv har givet
Og styrer alt, er guders gud;
Han alle væs’ner vil beskikke
En verden ny og nye skikke
Med retfærds love, baand og bud.

55

“‘I vølvens mund var dunkel tale
Om verd’ners brand, æoners gry,
Om sjælens løb, ophav og dvale
Og livet som en fortid ny,
Men, ak! hvi alt sig end mon skikke
I verd’ner ny, det ændres ikke,
Min elskte kan ei død undfly.

56

“‘O tanken dig at overleve
Som enlig fugl paa vilden ø!
Min bøn er ei med dig at leve,
Men kun med dig — med dig — at dø!
Og taarer randt i stride strømme,
Thi nornen bød, hun maatte tømme
Den bittre kalk at se ham dø.

57

“Dog vilde de nu livet nyde
I fulde drag og haand i haand,
Og skjæbnen glemmende sig fryde
Ved aandens lys og aandens baand.
Og slægter fandt sin rod og stamme,
Man vide vil, i denne flamme,
Sin evnerige borgeraand.

58

“Men selsom ret blev huldrens veie,
Da kjødets skik sig meldte tung:
Med tryllemidler kunst og pleie
Hun længe holdt sin husbond ung,
Den friske kind ei vilde blegne,
Den rappe fod ei vilde segne,
Han stærk forblev og rask og ung.

59

“Saa tider randt, men da omsider
Paa issen blomstred falme haar,
Da rappe fod blev tung til tider,
Man saa, hvad kjærlighed formaar,
Thi kjærlighed er stærk som døden
I skjæbnens storme ufortrøden
Og svigter ei, fast alt formaar.

60

“Oft saa man huldren da at sidde
Og nappe ud de visne haar
Og sine tresser front indspidde
Og vande med sin friske taar;
Og rynkerne paa blege kinder
Hun sletted ud og triste minder
Om ælde og de mange aar.

61

“Forgjæves dog var huldrens møie,
Thi strengt var nornens bud og tyst;
Hans blik blev tomt og mat hans øie,
Paa kinden sygned livets lyst.
Saa synkende i hendes arme
Med sidste smil af hjertevarme
Han blunded hen ved huldrens bryst.

62

“‘Saa maa jeg,’ sukked hun, ‘fortleve
Som enlig fugl paa vilden ø!
Min bøn var ei med ham at leve,
Men kun med ham, med ham at dø!
Af fryd mit hjerte før mon gløde,
Nu grumt det bøde maa og bløde,
Og jeg — jeg kan ei, kan ei dø.’

63

“Da saaes Alf ved dverg fremgange
Hver med sin kjerte nedadvendt;
Paa heltens skjold man saa at prange
To hjerter kunstig florumspændt:
Det ene stivnet, dødt og roligt,
Det andet bankende og blodigt
Med nornens grumme segl indbrændt.

64

“Fra fjeldet hørtes klynk og klage,
Kun hubroskrig i dalen lød,
Træt løvet hang paa stengler svage,
Hver blomst stod ludende og død;
Selv lyset nøled, ængstlig søgte
Og blegt og blafrende omspøgte,
Hver luftning sov paa jøklens skjød.

65

“Med fyrstlig krone og skarlagen,
I dvergevirket skrud og dragt,
Med ædelsten af bjerget tagen
Den elskte skrinlagt blev med pragt.
Saa satte man en urlyskjerte
Paa drottens heltebryst og hjerte
Med klar karfunkelsten indlagt.

66

“Hvor først hans blik mon hende fryde
 Med mandevind og kjærlighed,
 Der huldren bød i hjerget bryde
 En jættegryde dyb og bred;
 Derind man drottens skrin nu satte
 Med hjergets sølv og guld og skatte,
 Og nornen lyste evig fred.

67

“I jøklens skjød og kolde gange
 Nu huldren tog sit enkebo;
 Der lyssky dvæler hun og bange
 Og finder aldrig hjertero;
 Og isne taarer mon hun græde,
 Som vei sig gjennom jøklen æde
 Til tryllevandets dødningsbo.

68

“Ei tal kan tælle huldrens taarer,
 Ei ord beskrive hendes sorg,
 Og sagnet gaar, man sukke sporer
 Ved midnatstid fra jøklens borg.
 I dybet kjerten end skal flimre,
 Og drottens skrin og skatte glimre,
 End laller bølgen huldrens sorg.

69

“Og aar henrandt og sekler mange,
 Saa kom til dalen Hvidekrist;
 Da blev bjergfolket angst og bange,
 For sang og klang de fik ei frist;
 De manet blev i stok og stene,
 Ei kunde guder kraft forlene,
 Da blev dem dalen mørk og trist.

70

“Og lyssky mon de nu omvanke
 Som skræmte fugl fra kvist til kvist,
 Og hvo sig her vil visdom sanke,
 Han skyes, plages grumt tilsidst.
 Før brandt i hjerget urlysflamme,
 Nu guder selv er sky og lamme,
 En gru er navnet Hvidekrist.

71

“Saa skulde det sig engang hende,
 Man tror før folkedødens tid,
 En gaardmund mon sin datter sende
 Som sætermø til stulen hid.
 Hun var en ung og frager pige,
 Var attestor og rig tillige.
 Ei paa dukater mest, men flid.

72

“Hun *Alfhild hed og var troløvet
 Og drømte fromt som piger flest;
 Men hendes elskte havde vovet
 Det sære spil for rigdom mest.
 En rigmø blev hans viv, maa vide,
 Og Alfhild troløst sat tilside,
 Thi lige børn jo lege bedst.

73

“Budeie var hun somre mange
 Og var som oftest gram og led,
 Ved fossen sad hun stunder lange
 Og stirred drømmende derved,
 Dog røgted hun sit arbeid' trolig
 Og var i sorgen stil og rolig,
 Men fandt ei ro, ei hjertefred.

* Alvild lød navnet og tillagdes en betydning efter ordlyden.

74

“Engang hun kom til huldrevandet
 Paa vanlig vis ad sæterled,
 Da mindedes hun sig blandt andet,
 Det helligt var til evig fred,
 At der, hvor huldrens brystne hjerte
 Henbløde maa i savnets smerte,
 Det var et norneviet sted.

75

“Og gram i sinde mon hun kvæde
 Et bittert ord, om end i løn:
 ‘Ei med en taar mon jeg begræde
 Det strenge, hjerteløse kjøn.
 Lad huldren kun sin skat bejamre
 I sine kolde jøkkelkamre,
 Usæl er hendes del og løn!’

76

“Og saaret stolthed hende ruster
 Thi grum er haanet kjærlighed,
 Den hendes smertes glød oppuster,
 Som vindens gufs til flamme vred.
 En sten den vrede haand udslynger,
 Som lydt henover vandet gynger
 Og drager saa i dybet ned.

77

“Og se! Tre fugle svanevide
 Der fløi fra vandets dunkle skjød,
 Som zirligt ved hverandres side
 Ret som i luften svam og flød.
 De lydløst sig paa lette vinger
 I mægtige spiraler svinger
 Og taber sig i solens glød.

78

“Som Alfhild undrende mon grunde
 Paa dette selsom skjønne syn,
 Da blev hun svimmel, mat og vunde,
 For øiet skar der iltre lyn;
 Og snart hun skarpe sting fornemmer,
 Som kroppen slider, bryst og lemmer,
 Og mat blev hendes blik og syn.

79

“Med møie hun sig hjemad slæbte
 Indunder sælets ly og tag,
 Men, hvor man sig dog end bestræbte,
 Ei ro hun fandt i smertens nag.
 Og sagnet endnu ved at melde,
 Hvor grusomt møen fik undgjælde,
 ‘Ei mer hun saa en helsedag.’

80

“Om Alfhilds liv man end vil vide,
 Hun gammel blev som mø forvist,
 Og hjertefrom i smertens kvide,
 Sit liv hun vied Hvidekrist.
 Paa hendes grav man krands ei lagde,
 Men kun, som selv hun bød og sagde,
 En soløy og en granekvist.”

81

Saa Barbro kvad, og jeg mon lytte
 Som lænket til det sted jeg sad,
 Og længe vist til ingen nytte
 Man kaldte mig ved navn og bad.
 Men, sandt at sige, jeg kun hørte,
 Hvad sig i mine tanker rørte,
 Det underlige Barbro kvad.

82

Og flux jeg mig dertil bestemte
 At gjæste sagnets tryllevand,
 Som heltens ben og skatte gjemte,
 Hvor oft man skimted selsom brand.
 Det tanken fyldte, det jeg drømte,
 Det dag og nat ind paa mig strømte,
 Og drog mig ind i undres land.

83

Saa randt da endelig den dagen,
 Vi skulde ind til huldrens bo,
 Da ku og gjeit i ræk og jagen
 Skal toge ind i dalens ro.
 Knappt havde solen tændt sin flamme
 Paa jøklens tind og fjeldets kamme,
 Da stod jeg rustet glad og fro.

84

"Kom Gjyllanros med fylgje dine,
 Kom Fagerlin med flokken din!"
 Saa lokken lød og rask de trine
 Ad kjendte sti til raaket ind.
 Og elven pluddrer snart og brummer,
 Her kryber den og hist den skummer,
 Og vinden leger sval og lind.

85

Da solen stod i middagsstade,
 Der os tilsmilte sagnets vand,
 Og over dets krystalne flade
 Der leged soledjs og brand;
 Men gold og øde var dets strande,
 Et selsomt dyb dets klare vande,
 Hvori sig speiled fjeldets rand.

86

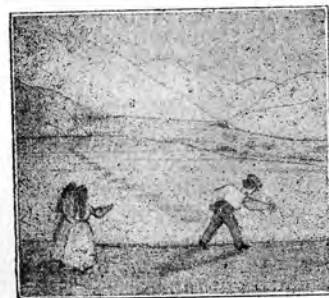
Men hvilken høihed her man øiner!
 Der troner Thordalskirken prud,
 Og Vuluegg og begge Gjømmer
 Mon prange' stolt i jøkkelskrud,
 Hist Karihø og Tinden blaaner,
 Og Bænkehø mod skyen graaner,
 Hvor Thoras kilder vælde ud.

87

Beundrende vi mon os vende
 Mod øst og vest og nord og syd,
 Thi med mig var budeier tvende,
 Som sammen delte skuets fryd.
 Jeg Thora blot og Marit nævner,
 Forresten alt til gjætning levner,
 Ungmøer kjendt med sagnets lyd.

88

De ængstlig mig til stranden fulgte,
 Hvor ingen luftning vover brød.
 Jeg greb en sten, men tanken dulgte,
 Thi sagnet vist dem angst indgjød;
 Men flux den fløi fra raske hænder,
 Og trippende paa voven render,
 Mens ringler kun dens gang betød.

89

Da skreg i angst de tvende piger
Og skyndsomt sig fra stranden sneg;
Forgjæves dog man ængstelig kiger,
Ei skjæbnens fugle nu opsteg.
I vandets ro jeg trods dog kjendte
Og det udfordrende omrendte,
Men dengang nornen huldren sveg.

90

Min daad med rygten snart for vide,
Thi end var sagnet kjendt og mælt,
Og da besked man vilde vide,
Blev jeg snart særens unge helt;
Hvor mig budeier monne møde,
De næsten kjæled mig tildøde,
Og længe blev den daad ommælt.

De første som udvandrede fra Tunhovd bygden.

Efter Numedals-Laaens dalsføre, en 14 norske mil op fra Rongsberg, ligger de to bekjendte store vand, først Tunhovd-fjorden, og straks ovenfor ligger Paalsbustjorden.

Ved den øvre ende af Tunhovdfjorden, et stykke op fra stranden, i ly af den høie Tunhovdaas, ligger den lille, men vakre fjeldbygd, Tunhovd.

Den første som det med sikkerhed vides at have udvandret derfra bygden til Amerika, var en mand ved navn, Even Nilssen Lian. Han var opvokset paa Svenungsgaarden i Skurdalen, i Hallingdal. Han havde kjøbt pladsen, Nedre Lian i Tunhovd og været bojet der i endel aar. Hans broder, Nils, boede paa Lillegaard i Tunhovd.

Da Even Lian rejste til Amerika var han enkemand, hans kone havde hedt Margit; mere ved jeg ikke om hende. Han havde to voksne børn, nemlig sønnen Nils, og datteren Ragnhild, som begge blev med ham til Amerika. Senere hørte man der hjemme næsten intet mere om Even Lian eller hans børn. Det gik dog et rygte om at han ikke kom frem til sit bestemmelsessted, men at han døde paa reisen, da han var kommet til Milwaukee, Wis. Det er senere oplyst at rygten ikke var sandt, men at han kom frem til sin reises maal, Rock Prairie, Wis.

Jeg søgte i lang tid efter at faa nærmere oplysning om Even Lian og hans efterladte slægtninger, og endelig lykkedes det mig at faa opspurgt en sønnesøn af ham, Mr. Edward Evens Lian, nu bojet ved Ada, Minn. Det var navnet „Lian,“ som satte mig paa sporet, ellers havde jeg neppe faaet opspurgt dem; et bevis paa hvor vigtigt det er at beholde sit gaardsnavn. Jeg skrev da til Edward Evens Lian, og fik af ham følgende beretning, fortalt af hans fader Nils E. Lian, om reisen hertil, og tillige om Even N. Lians slægt her i landet. Han skriver:

„Min bedstefader, Even N. Lian med sønnen Nils, og datteren Ragnhild, hans hele familie, drog fra Tunhovd i Numedal, til Amerika, om vaaren 1846. I de dage var det ikke saa bekvæmt at rejse som nu. De rejste først til Havre i Frankrige, for der at vente paa amerikanske skibe, som de havde hørt skulde være saa hurtigseilende. Men da ventetiden blev for lang saa tog de med et skib som viste sig at være en daarlig seiler, og daarligt mandskab maa det ogsaa have været, thi de drev ud af sin kurs og kunde ikke beregne hvor de var. Efter lang tid traf de endelig paa en anden seiler, som satte dem paa ret kurs og efter en majsommelig rejse landede de i New York, 12 uger efter de forlod Frankrige. De sled sig da opgjennem landet, og kom udpaa høsten til deres bestemmelsessted, Rock

Prairie, Wis. Der døde gamle Even Lian straks, den samme høst, og blev begravet paa Rock Prairie kirkegaard.

„Sans søn Nils E. Lian, født i Norge i 1825 var da en ung mand. Han opholdt sig paa Rock Prairie og deromkring indtil han i 1856 reiste til Fillmore County, Minn. og tog sig land, bosatte sig paa det og boede der indtil sin død i 1872. Han tjente i borgerkrigen fra Nov. 1864 til Oct. 1865. I 1857 var han blevet gift med pigen Gunild Thorstensdatter fra Flaa, Hallingdal. De havde 7 børn, hvoraf 4 lever, nemlig Henry og Charly Evans, (Lian), Lanesbore, Minn. og Mrs. Anne Gilbertson, og Edward Evans Lian, Ada, Minn. Edward Evans Lian blev gift i 1885 med pigen Jensine Grifsen. De har 4 børn: Ritta, Gina, Edward og Albert.

„Even N. Lians datter Ragnhild, blev straks efter hun kom hertil landet gift med en Numedøl ved navn Thore Thorien. De boede først en tid i Winnesheik County, Iowa, senere i Fillmore County, Minn. I 70-aarene bosatte de sig i Watonwan, County, Minn., hvor de begge døde for endel aar siden.“

Det oplyses ikke hvor mange børn de havde, men deres ældste søn, Thomas Thorien, var en agtet og velkendt mand. Han var i 20 aar register of Deeds i Watonwan Co., Minn., og i flere terminer repræsenterede han sit Distrikt i Legislaturen, baade som repræsentant og senator. Han døde i St. Paul, Minn. for 3 aar siden.“

Samme Aar, altsaa i 1846 reiste der ogsaa en ung mand ved navn Kristen Halvorsen Megaarden, fra Lunhøvd til Amerika, men han var ikke i følge med Even Lian, og jeg ved ikke stort at berette om ham. Han kom ogsaa til Rock Prairie, Wis., hvor han blev gift og boede der i en tre aars tid, kjøbte saa land ved Lansing eller Paint Creek, Iowa og bosatte sig der. Men saa, antagelig i 50-aarene, reiste han til Cali-

fornia, for at grave guld. Efter mange aars forløb kom han tilbage til Paint Creek, og drev jiden som farmer der. Han døde i en høi alder i Januar 1911. Han efterlader enke og tre sønner og to døtre som alle er bosatte i nærheden af Waterville, Iowa.

Denne Megaards familie var stor og er blevet en stor slægt i Amerika. Af en flok af 16 søskende var det 12 som voksede op. Fra tid til anden kom 9 af dem til Amerika. Alle blev gifte og havde familier og blev bosatte paa forskjellige steder, saa vidt vides er tre af dem endnu i live, nemlig: Christen S. Megaarden, den yngre, i Austin, Minn., Guttorf S. Megaarden, i Kensett, Iowa, og Mrs. Eli D. E. Villegaard, Chief River Falls, Minn.

Herbjørn S. Strøm.

Silsboro, N. Dak., i Feb., 1913.

Raster og Rasting paa Wisconsinfloden i gamle dage.

Der har været skrevet tykke hæger om, hvad vore landsmænd i de sidste to slægtled har udrettet som farmere — hvorledes de har ryddet og bygget, lagt provins efter provins til landet og arbejdet sig selv frem fra fattigdom til velstand. Men hvem har fortalt, hvad norske mænd samtidig har udrettet som sjøfolk paa vore store indlandsfjæer? Ingen, saavidt jeg ved. Og hvem har nedtegnet vore landsmænds bedrifter i tømmerfogene, ved jagbrugene og paa de tusinder af Raster, som hver vaar gled nedover vasdragene i Wisconsin, Michigan og Minnesota? N. B. Anderson, Dr. Flom, Holand og andre jagasfribere har saa godt som intet derom. Og saa her er et kapitel af vor saga, som burde skrives, før det er for sent.

Med redaktionens tilladelse vil jeg fortælle „Samband“s læsere lidt om Raster og Rasting paa Wisconsin River i fjund-

ne tider. Det træffer sig saa, at jeg ved noget derom af jelsly, og resten har jeg læst mig til. Jeg er nemlig opvoksen i et tømmerdistrikt, nemlig i Adams County, Wis. Mit barndomshjem laa lige ved Wisconsin River og bare en tredjedels mil eller saa fra et af de mange steder langs elven, hvor raftemænd paa veien nedover pleiede at forstøje om kvelderne og overnatte. Vor nærmeste by, Necedah, var i femti- og seksti-aarene en spær lumberby, og var bare en seks mil borte. Derfra sendtes hver vaar en mængde rafter nedover til byerne langs Mississippien. Der saa jeg mangen gang, hvorledes man byggede en *crib* og en *rapids piece*. Desuden var mange af vore nærmeste granner folk, som selv havde „rendt røveren“ aar efter aar; og naar to eller tre mand kom sammen, dreiede samtalen sig let hen paa, hvad de havde oplevet som raftemænd. De fortalte om Big Bull og Little Bull og Grand Rapids og Dells og Mississippien og Stortaden St. Louis. De beskrev, hvorledes det engang gik dem rent galt i Little Bull, saa at raften splintredes og tre mand satte livet til, og hvorledes lignende ting havde hændt dem ved Grand Rapids og i Dells. Dette var altsammen interessante fager, som gjorde dybt indtryk paa mig og sættede sig uudslettelig i hukommelsen. I de senere aar har jeg ved læsning opfrisket disse mine barndoms-minder.

Det første jagbrug ved Wisconsin River opførtes, efter hvad man fortæller, af en vis George Whitney i 1835 ved Pointe Basse lidt nedenfor Grand Rapids. Ti aar senere var der allerede mindst tyve jagbrug langs Wisconsinfloden, nemlig der hvor Grand Rapids, Stevens Point, Wausau, Merrill, Necedah og andre større og mindre byer nu ligger. Fra omkring 1840 til nutiden er der ud af Wisconsin's furussøge udvundet og lagt til statens formue mindst en halv billion dollars — en svimlende stor sum. Det tidssomme, hellselsø og

livsfarlige arbejde, som dette har kostet i aarenes løb, har for en stor del norske mænd udført; men nogen statistik over, hvor mange af vore landsmænd i de forløbne sytti aar har arbejdet som tømmerhuggere, sagarbeidere og raftemænd, hvor mange af dem har faaet en voldsom død eller er blevene krøblinger eller hellselsø, hvor meget de har tjent, og hvor meget af sin hyre de har opparet og hvor meget skullet bort paa jaloonerne i Stevens Point, Chippewa Falls, Eau Claire, La Crosse og andre steder — nogen saadan statistik har jeg ikke, og den eksisterer vist ikke.

Nedover Black River, Chippewa, St. Croix og andre vassdrag blev en masse tømmer fløitet ned til La Crosse, Dubuque og andre byer langs Mississippien og der skaaret og høllet. Langs Wisconsinfloden lod dette sig ikke gjøre paa grund af færegne hindringer — de mange søer og stryk og dammer og sandbaner og *sloughs*. Her blev tømmeret skaaret, hvor det voksede, og raftet nedover helt til St. Louis. Det første, som da maatte gøres med den skaarne trælast, var at bundte den sammen til saakaldte *cribs*. En saadan *crib* bestod af fra tolv til tyve floer af planker eller bord stablede ovenpaa hverandre, først en flo langsefter og saa en tværs over denne osv. Ved hjælp af bindeplanker under og over og gennem disse lange tapper tilspikkede af unge, seige hvidegræver blev saa det hele presset og sættet godt sammen. Til dette arbejde brugtes en kort kjetting og en lang bræfstang. En saadan *crib* var almindeligvis 16×12 eller 16×16 fod og indeholdt fra 3000 til 4000 fod lumber. Det næste skridt var at koble sammen disse *cribs* til saakaldte *rapids pieces*. En saadan *rapids piece* bestod af seks eller syv *cribs* forbundne til en flaa-de ved hjælp af bindeplanker og tapper og forsynet med en uhyre stor og lang aare i forstav og bagstav. Disse aarer, som brugtes udelukkende til at styre med, bestod af en sexten fod

lang planke skjæftet paa en tredive fod lang stang. I fornt af slige *rapids pieces* sløitedes trælasten gjennem og over de mange fosser og stryk og dammer i det øvre elveløb mellem Merrill og Grand Rapids. Et antal af tredive eller flere slige *rapids pieces* kaldtes a *fleet*. Til at styre en saadan *fleet* nedover Wisconsinfloden og Mississippien udfrævedes indtil tredive mand, nemlig lods, styrmand, kof og thve eller flere mand til at haandtere aarerne m. m. Paa alle særlig farlige og vanskelige steder hredes gjerne en ekstra lods. At bringe en *fleet* ned fra nordre eller midtre Wisconsin til St. Louis tog gjerne fem eller seks uger eller mere, og nogen lysttur var det sandelig ikke. Den var baade besværlig og livsfarlig. De vanskeligste og farligste steder at passere langs Wisconsinfloden var Big Bull Falls ved Wausau, dammen ved Stevens Point, Conant Rapids, Grand Rapids, de to Clinton dammer, Whitney Rapids ved Pointe à la Poudre, Little Bull Falls ved Mosinee, omtrent midvejs mellem Wausau og Stevens Point, og endelig the Dells og dammen ved Kilbourn. Hver gang en saadan flaade af 30 eller 40 *rapids pieces* nærmer sig en fos eller dam, saa standser hele flaaden og forstøies, og der hyses extra lodser og styrmænd, om saadanne er at faa. En lods, en styrmand og fra to til seks andre sætter saa afsted nedover med den første *rapids piece*. Fra ende til ende er et taug strakt, som mandskabet holder sig i for ikke at stykkes eller slænges overbord. Efter en passende mellemstund farer saa den næste *piece* afsted. Saa snart en *piece* er kommen godt og vel igjennem, fortsier folkene sin *piece* etsteds i smukt vand og gennemnemvaade og forfrosne af det iskolde vand og med skoerne fulde af sand, traver de opover igjen saa fort som muligt for at hjælpe med at faa resten af flaaden gjennem fossen eller over dammen. Lad os tænke os, at vi selv er med paa en flaade paa vei nedover til St. Louis, og at flaaden ligger forstøiet lige

ovenfor Little Blue Falls. Wisconsin River fosser her nedover en bergkløft en halv mil lang og bare ca. tredive fod bred. Det er omkring 20de April, midt i vaarsflommen, og der er endnu drivis i vandet. Mangen *rapids piece* har forlitt her, og mangeln af trælasten sat livet til. Men vore lodser og styrmænd er omframt dygtige, og alle vore *rapids pieces* kommer igjennem i nogenlunde god behold; men folkene er rigtignok alle dyende vaade og forfrosne og dødsstrakte efter sine strabadser. En dag eller to senere er vi komne til Stevens Point og skal over dammen der. Midt paa dammen er der bygget en rende for rafter, omtrent lig en saakaldt laksetrap. Denne rende er 30 fod bred og paa begge sider er der et tømret brokar — *pier* — ballastet med sten. I den stride strøm er det meget vanskeligt at komme gjennem uden at støde mod brokarrene og vælte. Vi kommer over dammen denne gang uden andet uheld end, at flere af vore *pieces*, i det samme de naar vandet nedenfor dammen, dukker helt under, saa folkene, som hænger i tauget — *the sucker line* — bare har hovedet over vandet, og undertiden drages helt under. Ligesom gaar det ved alle de andre dammer. Saa kommer vi til den sidste større fos, nemlig Grand Rapids ved byen af samme navn. Dette berygtede strøg, hvor saa mangt et menneskeliv er gaaet tabt, er en hel mil langt og med fjeld paa begge sider. Strømmen er saa strid i vandflommen, at hele elven er et eneste raak. Det tager en *rapids piece* bare en fire minutter at fare den hele mil nedover. Her begik en af vore styrmænd et feilgreb med den sølje, at en *piece* rendte lige mod en klippe og splintredes, saa hele elven nedover bedækkedes af bordstumper, shingles og lath. Somme af folkene var i stand til at hoppe i land, og flere flød tillands paa planter eller shinglebundter, men to druknede. En anden *piece* væltede, og en tredje stupte kraake og gif tværs af paa midten. Nedenfor Grand Rapids

kobler vi sammen vore *rapids pieces* to og to eller tre og tre til saakladede Wisconsin rafts. Vi driver nu med strømmen en lang strækning uden andre gjenvordigheder end, at vi flere gange blir sidende fast paa sandbanker i elveløbet. Det er noget som ikke den bedste lods kan hjælpe for, af den grund at i den stride strøm skifter disse sandbanker idelig og er aldeles uberegnelige. Endelig skal vi passere de berømte Dells lige overfor Kilbourn. Disse dells er en seks mil lange. Wisconsinfloden, som paa sine steder kan være en halv mil bred, indnævres her af lodrette fjeldvægge, saa at elveløbet er bare fra 50 til 100 fod bredt og strømmen under vaerflommen svært strid. Midt i disse dells er det farlige sted *the Devil's Elbow* med *North Rock* paa den nederste side. Elven gjør her en tverving, næsten en ret vinkel, saa det ser ud som om elven endte mod en høi fjeldvæg. Her maa der styres med største forsigtighed og usigtighed, om man skal undgaa baade Skylla og Charybdis, med andre ord, undgaa at rende paa fjeldvæggen lige foran eller paa omtalte fjeldpint paa den modsatte side. Denne manøvre er meget vanskelig, som enhver kan skjønne, og her har mangfoldige rafter forlist, og mangen mand „luffet blandt fiske sit øie,” som Peder Dals siger. Komne gennem Dells og over dammen ved Kilbourn møder vi ingen fosser eller dammer mere, men resten af veien til Missisippien plages vi idelig af sandbanker og *sloughs*. Sver gang vi, enten ved vor egen uforfigtighed eller af strømmen og vinden drives ind paa en sandbanke eller ind i en *slough* og blir sidende fast, maa alle mand springe ud i det iskolde vand og forsøge at faa raften flot igjen ved hjælp af haandspager. Sidder den fast paa en sandbanke lykkes dette i regelen, om end med slid og slæb. Saa den derimod kjørt sig fast i en *slough*, lykkes det ofte ikke, og der er da intet andet at gjøre end at gaa ifra den

og overlade den til sin skjæbne. At hjerpe lumberet i en sliq raft vilde koste mere end det hele var værdt.

Fire uger efter vi forlod Merrill glider hele vor flaaede ud af Wisconsin River lidt nedenfor Prairie du Chien og ud paa Vandenes Fader, Missisippien, og nu er der glæde og jubel ombord. Resten af veien ned til St. Louis har vi klart farvand, ingen fosser og dammer eller plagfomme sandbanker. Serefter er der meget mindre af slidfont arbejde og langt færre farer. Medens vi hidtil har maattet fortøje hver aften og seile bare ved dagslyset, saa glider vi nu hurtig nedover baade nat og dag. Vi kobler nu sammen alle vore rafter til en eneste flaaede, en „Mississippi raft” flere hundrede fod lang og bred. Vi spiser nu alle ved et og samme bord og sover alle ombord paa raften, hvor vi indretter os paa alle maader saa bekvemt som omstændighederne tillader. Paa hele turen nedover til Missisippien sov de fleste paa land, paa bar bakke og under aaben himmel, indhyllede i tykke uldtæpper. Om reisen nedover til St. Louis kunde være meget at fortælle. Den mægtige elv, de mange grønne øer, de høie bluffs, ofte saa underlig formede, og maleriske, de mange større og mindre byer, dampbaadene, som iler forbi nat og dag, alt dette frembyder et interessant og idelig vekslende panorama. Sny uger efter at vi forlod nordre Wisconsin, overleverer vi vor flaaede, halvanden million fod lumber, og desuden en mængde shingles og lath, til rette vedkommende og modtager vor klarering. Sver almindelig raftemand fik seksti dalere. Svaad lodser, sturmænd og kokken fik, vides ikke, men var vist henimod det dobbelte. Reisen tilbage til Wisconsin gjorde vi med dampbaad og levede en uges tid som herremænd. Mangen gang paa turen nedover, naar vi stod i det iskolde vand opunder armene og strævede med at faa en *rapids piece* eller raft løs fra en sandbanke eller ud af en *slough*, havde de fleste af os lovet høit og helligt,

at dette var sidste gang, vi skulde „renne røveren;“ men, naar vaaren kom var de fleste af os parate til at gjøre trippen paa-ny. Der var dengang ikke mange anledninger til at tjene 30 eller 40 Daler maanedes og kostes, og desuden var det saa, at Wisconsin River og Mississippien, trods alle strabadser og farer, maaske netop paa grund af disse, øvede en underlig dragende magt over de fleste rastemænd.

Adolf Bredeesen.

Underjordisk.

(Fortalt af Randi Fæster, og meddelt ved Ola Strutvold.)

Han Gul Fabro haddø kjradn siñs i Raneistøle. Den tie laut dei gaa o jætø frøtøro heilø dagen maata. So haddø dei ein jætargut so eittø Anners Dveit. Detta va ein fælt vilter spaaie. Den tie va dæ so ubøtteøle ørm fring Raneistøln. Han Anners va so fæl te o gaa uppaa Raneistølskjellø o der rulla'n stein utaavør før o dræpa taa dei. Detta syntis'n va fælt te moro.

Ja detta jikk te slaatfsølle kom paa støln mæ slaatte. Daa jikk'n Anners ein kvæld utpaa vølln o svinga mæ ribun siñs, so han reint slaug paa'n o detta jikk so urastøle fort at dæ va reint fælt; men mæ ei gong rauk riva has tvært aav i lausø vere.

Men daa dei la se te o søva um natte so laag jætargutn paa ein jæll uppaa kammerstake i svaln. So vart dæ mæ ei-gong slegg larm i svaln. Dei hørdø mukkji søll so va der o dei hørdø jætargutn gret o va før se o spordø fo han haddø jort dei. Sau, sa dei, han haddø um kvældn mæ ribum siñs sleji aav ein arm paa ein unge før dei, o um summarn naar'n haddø rulla stein utaavør fjellø, so haddø'n rulla stein baadø i aaker o eng før dei.

Snø i jæle vart dei reint ræddø. Noko slegg haddø dei inkji hørt. Noko taa dei baadø ba o las, men dæ jøltø ingen ting. Snø i jæle vildø dei ha'n Anners te o jæra dæ øsko; men dæ vildø'n inkji.

Dei ja ho ei sælmøbof men dæ muntø inkji dæ hællan.

Daa sa ho gamlø Snøri Rantru, so va ei slags underbu-deiø, te hono: „Gaa ut o sæll paa kne o be dei um færlatils.“ Dæ jørdø'n, o sia vart dæ stilt; men um mærgon daa'n veslø Anut fabro kom sjøatt te Svarthamar so va'n so rædd at'n reint sjølv, o dæ va netup'n kunna færtælja um dæ.

Ja detta æ no gussjøn's janning dæ.

Sandsærdig Trondhjems-krøne.

(Indsendt.)

En Gitterværing kom ind paa en butik i Roseau, Minn. for at kjøbe et kjoletøi til sin kjæreste. — Han tog betjenten tilside og spurgte ham i al hemmelighed: — „Si di kvinnsølkty?“ „Ja.“ „Ja betjenten; „skal Du gifte dig kanske og med hvem da?“ „Anei,“ sa Gitterværingen, „eg hi no ikj' sport a enno, men de bli no fill de denna bortme han Kristjan, da sjerdu.“ Han kjøbte kjoletøiet og blev nok gift med jenten. Nogle aar senere mødte betjenten ham med en liden gut paa gaden. — Gutten var skjelsiet, og betjenten spurgte faren: „No æ dæ so feila augo aat gute dine?“ „Aah,“ sa Gitterværingen, „daamm e slik all de den Kristjansølfka, sjerdu; kjærringa e slik hu ø', naar hu sjer no'nteng som hu ikj' life.“ Kjærringen var sygelig af sig og blev sent til et hospital for at undergaa en operation. — En tid efter blev Gitterværingen spurgt om hvordan operationen faldt ud og hvordan det stod til med kjærringen. — „Aah,“ sa han; „daamm rippa no øp a, da sjerdu, o renska invøllan paa'n, o lævra o longaanne e no bere

no; men jaa e de 'in tarm som gaar aat de ein' nyraan, o de den tarmin ha lagt seg te o rottna han, sjerdu, jaa daamm maatt jjaarrea ut'n o de e fill minders von om daamm kan jett'n ny ein i sta'n, jaa eg veit no rettele ifj felles de gaar me'n, eg da, sjerdu."

Uddrag fra nogle brev.

De har ganske vist ret i at „Samband“ er til nytte og støtte for hele bygdelagsbevægelsen, og dette syn paa eders maanedsskrift deses vistnok av alle forstandige medlemmer ogsaa av vort lag. Det er desuten ogsaa av stort literært værd, jaa dygtigt som det er redigert og med en slik flok av dygtige bidragsydere.

Det skal være mig en glæde at anbefale skriftet til medlemmer av vort lag og andre literært interesserede folk.

(Fra sekretæren for et af de største bygdelag).

Jeg læser bladet med interesse. „Samband“ synes jeg er en vigtig faktor i bygdelagsbevægelsen og burde ha en rigtig stor udbredelse iblandt medlemmer af alle lag, og ligesaa blandt dem som ikke endnu hører til noget lag, thi hvis de læste „Samband“ jaa tror jeg sikkert de vilde slutte sig til et lag. Og mit haab er at det snart vil bli et fælles organ for alle bygdelag, da jo allerede jaa mange lag har sluttet sig til den tanke, og at flere og mulig alle lag vil bli med.

(Fra N. Vikan, Pottineau, N. Dak. — Numedøl).

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst det sekretær:

- Baldris Samband, A. A. Webley, 3109 Oakland Ave., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.
 Telelaget, A. A. Trovaten, Fargo, N. Dak.; S. B. Salvesson, Fargo, N. Dak.
 Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sberping, Fergus Falls, Minn.; Prof. J. P. Hertzgaard, Kindred, N. Dak.
 Numedølslaget, G. G. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.
 Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.
 Trønderlaget, konsul G. Bendese, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. Dorrnum, Fergus Falls, Minn.
 Nordlandslaget, Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.
 Sognalaget, Rev. J. A. Urnes, Osage, Iowa; Prof. S. P. Ronnei, 1407 W. 5 St., Sioux City, Iowa.
 Selbulaget, A. D. Serum, Halstad, Minn.; O. G. Uglem, Princeton, Minn.
 Bøffelaget, Rev. A. Østedal, 1138 N. Leavitt St., Chicago, Ill.; L. L. Torgerfson, Kiefter, Minn.
 Satesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Wanke, Minn.; G. Grundesen, Twin Valley, Minn.
 Nordfjordlaget, Rev. A. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. A. Anderson, La Crosse, Wis.
 Landingslaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; C. G. Beck, Lake Preston, S. Dak.
 Totningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; W. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.
 Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høi-berg, Kathryn, N. Dak.
 Søndmørslaget, Dr. G. Hjelde, Abercrombie, N. Dak.; Rev. L. Nørstad, Dwight, N. Dak.
 Njøsenlaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.
 Hadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.
 Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; C. M. Berg, McIntosh, Minn.
 Sigdalslaget, G. E. Brattelien, Rothsay, Minn.; G. E. Hagen, Crookston, Minn.
 Wisconsin Telelag, Rev. S. E. Urberg, Blair, Wis.; John Fel-land. (Afdeling af Telelaget.)

Jowa Telelag, Rev. A. J. Forgerjon, Lake Mills, Jowa; L. S. Tweed, Lake Mills, Jowa. (Afdeling af Telelaget.)

Tinsjølaget, Halvor Ddegaard, Oldham, S. Daf.; Lars Stenjon, Oldham, S. Daf.

Sundals-Olfendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O. J. Gravem, Towner, N. Daf.

Hårdangerlaget, S. E. Tveit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Daf.

Stavangerlaget, Rev. C. J. Eastvold, Jewell, Jowa; Berthel L. Bellefon, Jewell, Jowa.

Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorjon, Eagle Grove, Jowa; Oscar Ostrem, Jewell, Jowa.

Binger, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazen, N. Daf.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Hordalag (Horder og Bergensere), N. S. Hoffstad, Augsburg Sem., Minneapolis, Minn.; Roy Eide, 2414 4th St. N., Minneapolis, Minn.

Minneapolis Telelag, Hans Erickson; L. O. Dahl (Afdeling af Telelaget.)

Søndfjordlaget, Rev. J. Nedal, Hendrum, Minn.; Prof. J. L. Rydahl, Minneapolis, Minn.

Dvillingbyernes Stavangerlag, B. A. Clepp; Alfred Absem.

Norgesfjorden 1914. Storartede Forberedelser til Norge 1914 Ekstra Tog fra Minneapolis med Turistvogne. Etget Skib fra Amerika til Norge. Dette vil blive en Lystrejse, værd at deltage i. Vil De hjem til de store Høitideligheder, saa gives her den bedste Anledning. Det vil betale sig at skrive efter fuldstændig Oplysning til S. O. Olstad, 2018 Lyndale Ave. S., Minneapolis, Minn.—Avertisement.